

Täysistunto

Tiistai 16.3.2021 klo 14.04—23.22

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vuoden 2021 kuntavaalien siirtämisestä

Hallituksen esitys HE 33/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Henriksson.

Keskustelu

15.22 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Suomessa vaaleihin liittyvät asiat on aina valmisteltu parlamentaarisesti. Kaikki eduskuntapuolueet ovat olleet neuvotteluissa mukana, ja päätökset on tehty yhdessä. Tämä on meidän järjestelmämme vahvuus. Näin on toimittu myös tällä kertaa, ja kahdeksan puoluetta yhdeksästä linjasi lauantaina 6.3. kuntavaalien siirtämisestä kesäkuuhun.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan siksi, että kuntavaalit siirretään pidettäväksi 13.6. Samalla ehdotetaan, että äänioikeusrekisteri perustetaan uudelleen ja ehdokasasettelu toteutetaan tavanomaisessa aikataulussa suhteessa uuteen vaalipäivään. Tällöin 19.4.—13.6. välisenä aikana täysi-ikäiseksi tulevat ovat äänioikeutettuja ja vaalikelpoisia. Jos ehdokas on antanut vaalilaissa tarkoitetun suostumuksen ja vakuutuksen 18.4.21 toimitettaviin kuntavaaleihin, sama suostumus ja vakuutus olisi voimassa myös 13.6.21 toimitettavissa kuntavaaleissa ilman eri toimenpiteitä.

Ehdokashakemuksia voidaan täydentää 4.5. asti. Pidentämällä ennakkoäänestysaikaa kotimaassa kahteen viikkoon parannetaan myös koronan takia eristyksessä olevien mahdollisuuksia äänestää. Normaalisti eristys kestää kymmenen päivää. Ennakkoäänestys pidettäisiin 26.5.—8.6. Karanteenissa olevien äänestämiseen on jo aikaisemmin löydetty ratkaisuja esimerkiksi kotiäänestyksen kautta. Ennakkoäänestyksen pidentämisen johdosta maksettaisiin kertakorvauksena kunnille noin 4,9 miljoonaa euroa.

Värderade talman! I regeringens proposition föreslås att kommunalvalet flyttas från april till juni. Det föreslås att valet hålls den 13 juni. Samtidigt föreslås också att förhandsröstningen förlängs till två veckor och hålls 26.5—8.6. På det här sättet kan man bland annat förbättra möjligheterna att rösta för de som är isolerade på grund av coronaviruset. I övrigt föreslås att de som gett sitt samtycke att ställa upp i valet som skulle ha hållits i april inte behöver förnya sitt samtycke inför valet i juni. Det är därtill möjligt att komplettera kandi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

datlistorna fram till den 4 maj. Det innebär också att de som fyllt 18 år senast den 13.6 både kan rösta i valet och ställa upp som kandidater.

Arvoisa puhemies! Vaalien siirtäminen on aina poikkeuksellinen toimenpide, ja se voidaan tehdä vain painavista syistä. Esityksen tavoitteena on, että vuoden 21 kuntavaalit voidaan toimittaa sellaisissa olosuhteissa, jotka takaavat äänestäjien, vaalivirkailijoiden ja ehdokkaiden terveyden ja joissa voidaan saavuttaa ulkoisista tekijöistä riippumaton, mahdollisimman hyvä äänestysaktiivisuus.

THL:n kokonaisarvio tautitilanteesta vaikutti olennaisesti siirtämisspätöykseen. Heidän viestinsä oli, että tautitilanne on brittimuunnoksen takia heikentynyt nopeasti ja että on todennäköisempää, että touko—kesäkuun vaihteessa epidemia on rauhallisemmassa vaiheessa kuin 18.4. Lisäksi suurempi osa erityisen korkean vakavan tautimuodon ja kuolemanriskin omaavasta väestöstä on suojattu rokotuksien kautta kesäkuussa. Kesäkuun puolesta puhuu myös kausivaihtelu.

Arvoisa puhemies! Epidemian etenemistä ei pystytä tietenkään tarkasti ennakoimaan. On kuitenkin otettava huomioon se mahdollisuus, että uusia rajoitustoimenpiteitä joudutaan asettamaan. Äänestysaktiivisuuden laskun sekä vaalien uskottavuuden ja legitimitetin riski on näissä oloissa todellinen. Demokratian toteutumisen kannalta on tärkeää, että kaikki voivat tuntea olonsa turvalliseksi, kun käyvät äänestämässä.

Sairaiden ja eristettyjen määrä huhtikuussa ei tietenkään ole tiedossa, mutta määrät voivat nousta huomattavasti. Yksittäisten kuntien osalta tämä voisi tarkoittaa merkittäviä tartuntapiikkejä, jotka käytännössä voisivat tarkoittaa vaalitoimitsijoiden sairastumista ja sitä kautta vaikeuttaa vaalien toteuttamista. Ennakkoäänestysaika pidentämällä ja laitosaänestyspäiviä lisäämällä parannetaan nyt äänioikeutettujen tosiasiallisia mahdollisuuksia äänestää.

Kaikesta pahinta olisi viime hetken hätäratkaisu vaalien siirtämisestä. Riski- ja kokonaisarvion perusteella voidaan todeta, että edellytykset järjestää terveysturvalliset ja kokonaisuutena onnistuneet kuntavaalit ovat kesäkuussa selkeästi paremmat kuin huhtikuussa. Toisaalta vaaleja ei ole syytä lykätä enempää kuin on välttämätöntä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Otamme tähän yhden puheenvuoron alkuun. Laitetaan vastauspuheenvuorokone jo päälle. — Edustaja Kopra.

15.28 Jukka Kopra kok: Arvoisa rouva puhemies! Olemme tänään eduskunnassa käsittelemässä hallituksen esitystä, jota eduskunnan ei olisi pitänyt koskaan joutua käsittelemään. Se, että olemme päätyneet tilanteeseen, jossa vuoden 21 kuntavaaleja on siirrettävä, on oikeusministeriöltä ja koko hallitukselta valtava epäonnistuminen. [Sebastian Tynkkynen: Miksi tuitte sitä?] Pandemia-ajan varautumisen tautitapausten määrän kasvuun ja demokratian toteutumiseen poikkeusoloissa olisi pitänyt olla huomattavasti parempaa. Aikaa on ollut. Kyseessä on sekä oikeusministerin, pääministerin että koko hallituksen epäonnistuminen.

Kokoomusta ei tähän tilanteeseen ajautumisesta voi syyttää. Jo syksyllä kokoomus esitti puoluesihteerien työryhmässä toimenpiteitä, joilla vaaleihin tulisi varautua. Esitimme lukuisia toimia, muun muassa postiaänestyksen käyttöä kotimaassa, vaalipäivien lisäämistä, ennakkoäänestysajan pidentämistä, eristyksissä olevan mahdollisuutta äänestää kotipihallaan vaalipäivänä ja paljon muita ehdotuksia. Kokoomus luotti siihen, että hallitus ottaa uh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

kan ja ehdotukset tosissaan ja alkaa hyvissä ajoin valmistella kuntavaalien turvallista järjestämistä. Oli perusteltua olettaa, että vaalien järjestämisestä turvallisesti on huolehdittu ja että vaalit voidaan järjestää sovittuna ajankohtana. Meille oli suuri pettymys, ettei ennakolta esitettyjä turvatoimia oltu tehty ja ajauduttiin keskusteluun vaalien siirrosta.

Syntyneessä tilanteessa, johon siis jouduttiin oikeusministeriön ja hallituksen epäonnistumisen takia, päädyttiin lopulta tilanteeseen, jossa kokoomuksella ei ollut muuta mahdollisuutta kuin tukea oikeusministeriön virkavastuulla tekemää esitystä ja arviota, jonka mukaan vaalien laillisuus ja turvallisuus ovat muuntuneen koronaviruksen vuoksi vaarantuneet vakavasti. Kokoomus on vastuullinen puolue. Tällaisessa asiassa päätöksenteon on perustuttava tutkittuun tietoon, faktoihin ja virkavastuulla tehtyihin päätösesityksiin. Ihmetellä sopii toki, miksi tilanne valkeni oikeusministerille vasta näin myöhään.

Siirtoa esitettiin siksi, että tautitilanteen ennustetaan menevän huonompaan suuntaan, ja toisekseen siksi, että sairastuneiden ja karanteenissa olevien määrän ennustetaan olevan huhtikuussa niin suuri, ettei kaikkien oikeutta äänestää voida välttämättä taata. Edelleen kesäkuulla Suomessa on todennäköisesti ehditty rokottaa kaikki hoitokotien iäkkäät asukkaat kokonaan sekä kaikki 70 vuotta täyttäneet ja riskiryhmiin kuuluvat vähintään yhdellä annoksella. Koronapotilaiden ja eristyksissä olevien äänestämiseen ei tämänhetkisen tilannekehityksen valossa ollut turvallista ratkaisua esittää. Oikeusministeriön virkavastuulla esittämä kanta siis oli, että vaalien järjestäminen huhtikuussa vaarantaa vaalien laillisuuden ja ihmisten terveyden. Tämän uuden, virkavastuulla esitetyn tiedon valossa ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin siirtää vaaleja.

Mietin, mihin perustuu se näkemys, ettei tämänkään tiedon valossa vaaleja olisi tullut siirtää. On huono asia, ettei vaaleja saatu siirrettyä yksimielisesti. Tässä tilanteessa kaikkien tärkeintä on kuitenkin ihmisten terveys.

Arvoisa puhemies! Pandemia tuskin on ohi vielä kesäkuussakaan. Oikeusministeriön on ratkaistava haasteet, joita pandemiatilanteessa äänestäminen kaikkien osalta vaatii. Suomessa on kyettävä huolehtimaan sekä kansalaisten perusoikeuksista ja demokratian toteutumisesta että terveysturvallisuudesta.

Ihmettelen hallituksen kyvyttömyyttä ennakoida, johtaa, päättää, suunnitella ja toteuttaa asioita. Hallituksen päättämättömyys ja neuvottomuus on tämän kuntavaalien siirron yhteydessä tullut ilmiselväksi. Näin on myös lukuisten muiden määrätietoista otetta ja näkemystä vaativien asioiden kohdalla tämän päivän Suomessa. Arvoisa puhemies, kuka tästä kantaa vastuun?

Puhemies Anu Vehviläinen: Siirrymme debattiin, ja ensimmäisen vastauspuheenvuoron käyttää edustaja Koskinen.

15.32 **Johannes Koskinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppositiossa on käytetty... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Puhemies Anu Vehviläinen: Anteeksi, teillä ei ole mikrofoni päällä.

Oppositiossa on käytetty tässä asiassa ja edellisissä asioissa puheenvuoroja, joissa on kiistetty tämän muuntoviruksen tai muuntovirusten aiheuttama kokonaan uudenlainen tautitilanne. Kun katsomme, mitä on tapahtunut Irlannissa tai Tšekissä tai Virossa, niin nähdään, että kysymys on todella vakavasti pahemmasta ja tarttuvammasta taudista. Ja jos kat-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

somme sitten näitä vertailuja, mitä vaalien suhteen on tehty, niin Ranska ja Italia ovat juuri tälle kevälle suunniteltuja vaaleja lykänneet — ja siellä on juuri tämä muuntovirustilanne — monella kuukaudella. [Perussuomalaisten ryhmästä: Entäs Hollanti?] Ja sitten kun katsotaan, mitä tapahtui Espanjassa, Kataloniassa, joka järjesti vaalit, niin siellä romahti äänestysosanotto, vaikka tilanne on polttava poliittisesti Katalonian itsenäisyyspyrkimysten kannalta. Normaalioloissa siellä olisi voinut olla suorastaan 40 prosenttia korkeampi tuo äänestysosanotto — jos ei tätä tautitilannetta olisi.

Kyllä ne tosiasiat pitää tunnustaa, se, että tämä muuntovirus [Puhemies koputtaa] luo ihan uudenlaisen tilanteen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Halla-aho.

15.33 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vaalien siirtäminen on äärimmäinen teko. Viimeksi niin on tehty sodan aikana, kuten hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan.

Ongelmallisinta esityksessä on perustelujen väljyys ja epämääräisyys. Meille ei ole perusteltu sitä, miksi vaalien järjestäminen huhtikuussa on mahdotonta. Perusteluna on se, että niiden järjestäminen on todennäköisesti turvallisempaa kesäkuussa. Ehkä näin on, mutta tällainen suhteellinen perustelu avaa todellisen pandoran lippaan — syksyllä vaalien järjestäminen olisi ehkä vielä turvallisempaa, puhumattakaan ensi vuodesta. Esityksessä pitäisi määritellä joillakin objektiivisilla kriteereillä ne tilanteet, joissa vaalit voidaan tai ei voida järjestää. Kun kriteerit ovat epämääräiset, aina löytyy jokin peruste siirtää vaaleja uudelleen.

Erityisen huolissani olen siitä, että esityksessä vaalien siirtämistä perustellaan kampanjointivaikeuksilla. Uskooko joku tosissaan, että toukokuussa [Puhemies koputtaa] ei enää olisi minkäänlaisia kokoontumisrajoituksia?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Orpo.

15.34 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä asiassa on kaksi ylitse muiden, ja ne ovat ihmisten terveysturvallisuus ja vaalien laillisuus. Ja jos me olemme yhtäkkiä siinä tilanteessa, että viranomaisten arvio muuttuu ja virkavastuulla eduskuntapuolueille kerrotaan, että huhtikuussa vaaleja ei voi järjestää niin, että pystytään takaamaan niiden vaalien laillisuus tai ihmisten terveysturvallisuus niissä, niin silloin vastuullisella puolueella ei ole muuta vaihtoehtoa kuin todeta, että näin se on ja vaaleja on siirrettävä.

Ihmiset ovat huolissaan itsekin. Tämä ei ole siis peliä, vaan ihmiset ovat huolissaan terveydestään, ja meidän kaikkien pitää olla huolissaan siitä, pääseekö jokainen ihminen, joka haluaa käyttää äänioikeuttaan, äänestämään. Tästä on kyse: pääsevätkö kaikki äänestämään, voiko sen tehdä turvallisesti. Siksi tämä on ainut mahdollinen ratkaisu tässä tilanteessa. Mutta siitä hallitus saa nyt pitää huolen, että me emme ole tämän tilanteen edessä kesäkuussa [Puhemies koputtaa] tai ennen kesäkuuta. Nyt on tehtävä kaikki mahdollinen, [Puhemies koputtaa] jotta vaalit voidaan turvallisesti järjestää.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Lohi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

15.36 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi ollut tietenkin parempi, että olisimme kyenneet järjestämään vaalit ajallaan. Ja sekin olisi ollut parempi, että me olisimme voineet määritellä hyvissä ajoin objektiiviset kriteerit, joiden tavallaan vallitessa oltaisiin voitu sitten todeta, kyetäänkö vaalit pitämään vai pitääkö ne siirtää. Nyt olemme kuitenkin tässä tilanteessa, enkä pidä siirtoa parilla kuukaudella oikeusvaltionkaan näkökulmasta mitenkään dramaattisena asiana. Päinvastoin se, jos me olisimme järjestäneet vaalit olosuhteissa, joissa on varmuudella tilanne, että osa olisi joutunut tilanteeseen, ettei voi äänioikeutta käyttää, ja paljon olisi ollut ihmisiä, jotka eivät olisi uskaltaneet lähteä äänestämään, se olisi ollut minusta kyllä vakava tilanne demokratian toteutumisen kannalta. Ja sen takia toivoisin, että vaikka tässä on ollut vähän erilaisiakin näkökulmia ja eri mielipiteitä, toteaisimme nyt yhdessä, että olemme tässä tilanteessa: vaalit siirretään, ja ne pidetään sitten normaalisti demokratian sääntöjen mukaisesti.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Östman.

15.37 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä tilanteessa vaalien siirtäminen oli kyllä oikea ratkaisu. Toki kuntavaalien siirron taustalla olleet luvut olivat THL:n Salmisen mukaan laskuharjoitus, joka on saanut liian suuren huomion. Ikävää, jos näin on ollut.

Kuitenkaan kristillisdemokraatit eivät halua uhmata terveysviranomaisia, mutta myönnettäköön, että mekin olemme pettyneitä siihen, miten nämä prosessit etenivät. Aikaa olisi nimittäin ollut kuukausia. Jos olen ymmärtänyt ne viestit, mitä on tullut puoluesihteerikouksista, niin kyllä tästä asiasta on käyty keskustelua jo useamman kuukauden ajan, mutta mitään muutoksia ei saatu, ja nyt sitten ainoaksi vaihtoehdoksi jäi, että siirretään vaalit. Toivon mukaan kaikki pääsevät nyt turvallisesti äänestämään.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Tavio.

15.38 **Ville Tavio ps** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oikeusministeriö viranomaisia myöten ja ministeriä myöten on kuitenkin tiedottanut ja toistellut meille, että vaalit järjestetään koronatilanteesta huolimatta. Tuollaisessa lupauksessa ja tavoitteenasettelussa taaksepäin meneminen on tietysti valtava epäonnistuminen, ja se oikeastaan rikkoo luottamuksensuojan periaatetta, joka meillä tulisi täällä opposition edustajina mutta myös kansalaisina olla hallitukseen ja Suomen valtioon.

Tämä kahden kuukauden lyhyt siirto on sinänsä tosiaan niin lyhyt, että tämä perustelu on vähän spekulatiivisella tasolla valitettavasti vielä. Ja niihin käytännön toimiin, joita tässä sitten konkreettisesti oltaisiin vaadittu ja joissa olivat ne ongelmakohdat, jotka estävät nyt teidän mukaanne tämän terveysturvallisen äänestämisen, teillä olisi ollut vuosi aikaa varautua. Miksi ette ole varautuneet?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Harjanne.

15.39 **Atte Harjanne vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaalien siirtämiseen on hyvät perustelut, joita täällä on käyty jo läpi. On silti pakko todeta, että kyllä jo tämä päätös on itsessään tietynlainen viime hetken hätäratkaisu. Näin lähellä vaalipäivää vaalien siirtäminen kertoo tietyllä tavalla siitä, että valmistautuminen ei ole onnistunut täy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

sin. Ja tämä ei ole pelkästään vuoden asia. Katsoin tuossa vuodelta 2012 kansallista varautumissuunnitelmaa influenssapandemiaa varten, jossa kohdassa 7.1.4 oikeusministeriön toimialalta ei mainita vaaleja tai äänestämistä ollenkaan. Eli tämä kertoo ehkä vähän pidemmälläkin tähtäimellä siitä, että tämäntyyppistä tilannetta ei ole mietitty, ja sitä olisi pitänyt miettiä, ja voi olla, että me oltaisiin silti jouduttu näitä vaaleja siirtämään tässä lähelä. Tämä virusmuunnoksen uhka on ihan selkeää.

Mutta joka tapauksessa olennaista on nyt — ei tästä demokratia isoa lommoa tietenkään ota, [Perussuomalaisten ryhmästä: Ottaa!] kuntademokratia toimii — että saadaan vaalit turvallisesti järjestettyä. Ja sitten olisi myös tärkeää kommunikoida ihmisille, että kun ne vaalit pidetään, niin se äänestäminen on turvallista. [Puhemies koputtaa] Ja tässä olisi tärkeää panostaa [Puhemies koputtaa] siihen viestintään.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Häkkänen.

15.40 Antti Häkkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen yhteydessä pitää raadollisesti kansanedustajien tietysti päättää, järjestetäänkö vaalit tilanteessa, jossa vaali- ja terveysviranomaiset sanovat, että se ei ole turvallista. Siitä tässä on kyse. [Eduskunnasta: Juuri näin!] Ei tässä ole lopulta kyse enää siitä, varautuiko oikeusministeriö syksyllä tai talvella tai muuta. Siitä saattaa olla jopa aika laajakin yhteisymmärrys, että tiettyjä varautumisjärjestelyjä olisi pitänyt tehdä paremmin, mutta nyt kysymys on siitä, pidetäänkö vaalit silti, vaikka terveys- ja vaaliviranomaiset sanovat, että se ei ole äänestäjille turvallista. 1,8 miljoonaa suomalaista on riskiryhmäläisiä. Pidettäisiinkö silti vaalit, vaikka nämä viranomaiset sanovat, että se ei ole turvallista? Ja minun nähdäkseni tässä on yksi ainoa vastuullinen vaihtoehto: vaaleja on siirrettävä, jotta oikeusministeriö ehtii varautua niin, että kaikissa Suomen 300 kunnassa varautuminen on hyvällä tasolla. [Puhemies koputtaa] Voitteko nyt luetella, oikeusministeri, ne ensimmäiset toimenpiteet, joihin ryhdytte jo tällä viikolla?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja al-Tae.

15.42 Hussein al-Tae sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä puheenvuoro edustaja Häkkäselä. Tässä on juuri sellainen tilanne, että vastuu velvoittaa vaalien siirtämiseen. Tämä epidemiologinen tilanne ja brittimuunnos ovat johtaneet tähän lopputulemaan, ja olisi ollut mahdotonta demokratian kannalta järjestää vaalit juuri nyt, ja vaatimus, että ne olisi järjestetty tästä huolimatta, vaikuttaa hyvin populistiselta. Kiinnostaa kysyä ministeriltä: Miten te olette nyt valmistautuneet kesän vaalien järjestämiseen? Mitkä ovat ne menetelmät, jotka tullaan ottamaan käyttöön niin, että se olisi kaikkialla Suomessa täysin turvallista?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Turtiainen.

15.43 Ano Turtiainen at (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaalien siirto ei käytännössä ole mikään ongelma, mutta siirtämisen syy ja tapa, miten se toteutetaan, nakertaa koko eduskunnan uskottavuutta. Eihän täällä mikään rutto jyllää, vaan liikkeellä on vain tavalliseen kausiflunssaan verrattava virus. Jos meillä olisi joku pätevä syy vaalien siirtämiselle, olisi siirto pitänyt hoitaa ajoissa, ei niin, että vasta nyt jälkikäteen täällä keskustel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

laan lain muuttamisesta. Sitä paitsi jos muutama somali on tehohoidossa, sekö on muka peruste pitää hysteriaa yllä ja siten ajaa yrityksiä ahdinkoon ja siirtää vielä vaalejakin?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Honkasalo.

15.44 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman ihmettelen perussuomalaisten kantoja ylipäättään suhteessa koronaan. Tämän päivän aikana olemme kuulleet, kuinka perussuomalaiset yhtäältä pitävät koronaa pikku kuumeena, toisaalta kuinka se pitäisi tukahduttaa, ja sitten taas miten aikuisiin kohdistuvia rajoitustoimia ei nyt todellakaan saisi vielä läpi. Teidän koronastrategianne on kyllä levällään kuin Jokisen eväät: palvellaan opportunistisesti kaikenlaisia mahdollisia näkemyksiä. Ihmettelenkin, että jos terveyteen ja turvallisuuteen sekä ihmisten henkeen vaikuttavissa asioissa ei voida luottaa viranomaisarvioon, niin keneen sitten perussuomalaiset luottavat.

On arvokasta, että tämän esityksen taustalla on laaja parlamentaarinen valmistelu ja yhteisymmärrys. Nyt on tehtävä kaikki, jotta kuntavaalit voidaan kesäkuussa järjestää turvallisesti ja että saamme myös äänestysprosentin aikaisemmista kuntavaaleista nostettua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Niikko.

15.45 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on perustellut vaalien siirtoa terveysturvallisuudella ja sillä, että äänestysvilkkaus laskee. Tosi-asiassa kuitenkin kuluneiden 12 kuukauden aikana on järjestetty 105 vaalit ajallaan. International IDEA -järjestön selvityksen mukaan noin kolmasosassa järjestetyistä vaaleista äänestysvilkkaus oli keskiarvoa korkeampi — eli kolmasosassa oli jopa korkeampi se vilkkaus. Joukossa on paljon teollisuusmaita. Tosiasia on kuitenkin se, että jos kehitysmaissa on voitu järjestää vaaleja, miksi niitä ei olisi voitu järjestää Suomessa. [Antti Lindtman: Saksa, Italia?] Minkä takia vaaleihin ei varauduttu ajoissa, koska tämä oli tiedossa hyvissä ajoin? [Välihuutoja] Monessa maassa, missä on järjestetty vaaleja tässä koronatilanteessa, on koronatilanne ollut paljon pahempi kuin Suomessa. Siinä mielessä nämä selitykset, mitä hallitus on nyt tarjonnut äänestäjille ja perussuomalaisille, [Puhemies koputtaa] eivät uppoa, koska niille ei ole kunnollisia näyttöperusteita olemassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Adlercreutz.

15.46 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Viitaten edustaja Niikon puheeseen: Meillä on kovat vaatimukset. Me asetetaan kovia vaatimuksia meidän vaaleille. Me halutaan, että kaikki voivat äänestää, että vaalitoimitsijat voivat tulla paikalle, että meillä on vaalisalaisuus, että meillä on kova äänestysprosentti. On hyvä, että asetamme riman korkealle. [Mika Niikon välihuuto]

Tässä tilanteessa THL:n näkemys tilanteesta muuttui todella nopeasti ja siihen oli reagoitava. Miten todennäköinen se on? Toivottavasti ei todennäköinen, mutta pitää ottaa myös pahimmat skenaariot huomioon. Se on vastuullista. No, miten epätodennäköinen se on? Voimmeko me kaikki täällä sanoa, että se, mitä tapahtuu Virossa tänään, olisi mahdollisuus Suomessa? Minä en uskalla sanoa sitä. Ilmeisesti perussuomalaiset uskaltavat, koska he katsoivat, [Mika Niikon välihuuto] että vaalit olisi hyvin voitu pitää. Vaikka te täällä peräänkuulutatte toimia, [Puhemies koputtaa] ilmeisesti katsotte, että toimia ei tar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

vittaisi, koska te katsoitte, että vaalit voitaisiin pitää. [Puhemies: Aika!] Meidän pitää kantaa korkeampi vastuu demokratiasta. [Mika Niikko: Tämä on jälkiviisautta! — Perussuomalaisen ryhmästä: Ministeri epäonnistui!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Ranne.

15.47 **Lulu Ranne ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen maantieteellinen sijainti, suomalaisten kunnollisuus, kaikki nämä puitteet loivat erinomaiset olosuhteet sille, että me olisimme voineet tuhota koronan, minimoida koronan tuhon ja järjestää nämä vaalit ajallaan. Hallitus, tämä oikeusvaltio epäonnistui siinä.

Nyt te jatkatte epäonnistumista siinä, että te päätätte avata ehdokasasettelun uudelleen. Se asettaa 9.3. mennessä asetetut, silloin voimassa olleen vaalilain mukaiset ehdokkaat räikeän eriarvoiseen asemaan verrattuna niihin, jotka sitoutuvat seitsemän seuraavan viikon aikana. Onko tämä oikeusvaltion mukaista toimintaa, ministeri Henriksson?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kurvinen.

15.48 **Antti Kurvinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kahdeksan eduskuntapuoluetta yhdeksästä eduskuntapuolueesta katsoi terveysviranomaisten tietojen pohjalta, että tässä tautitilanteessa kuntavaaleja ei voida suorittaa 18. päivä huhtikuuta, ja se on tietysti kova päätös, poikkeuksellinen päätös ja ikävä päätös. Rohkenen kuitenkin, puhemies, kysyä perussuomalaisen puolueelta, eduskuntaryhmältä: kun te olette sitä mieltä ainoana eduskuntapuolueena, että vaalit olisi turvallisesti voitu järjestää ja sillä tavalla, että yleinen ja yhtäläinen äänioikeus toteutuu esimerkiksi eristyksessä oleville naisissa oloissa, niin kertokaa nyt, mikä se suurempi viisaus on, miten ne vaalit olisi pitänyt toteuttaa 18.4.? On tehty virheitä, mutta tässä ollaan. Te vastustatte tätä vaalien siirtämistä parilla kuukaudella. Mitä ne keinot ovat, joilla ikäihmiset, syöpäsairaat uskaltavat mennä äänestämään? Miten yleinen ja yhtäläinen äänioikeus turvataan? [Perussuomalaisen ryhmästä: Kuka niitä virheitä on tehnyt?]

Puhemies! Minun mielestäni kyllä näillä kokoontumisrajoituksillakin jokin merkitys on, [Puhemies koputtaa] eli jos yli kuusi ihmistä ei voi kokoontua, niin ei se nyt demokratialta kuulosta. [Puhemies koputtaa] Kysyisin kuitenkin vielä oikeusministeriltä: miten varaudutaan yli kesän, tuleviin vaaleihin, tuleviin pandemioihin?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Purra.

15.50 **Riikka Purra ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Meiltä kysytään sitä, mistä me tiedämme, että vaalit olisi voitu järjestää 18.4., mutta te ette kykene vastaamaan siihen, mistä te tiedätte, että ne voitaisiin järjestää 13.6. Pandemiatilanne saattaa todennäköisesti olla parempi tai sitten se saattaa olla olematta. Tämä hallituksen esitys on nyt tässä, mutta oleellisempaa on katsoa nimenomaan eteenpäin. Pidetäänkö vaalit kesäkuussa? Kuka tietää? Jos ei pidetä, milloin päätös tehdään — jälleen muutamaa päivää ennen kuin listat pannaan kiinni vai ehkä viikko ennen ennakkoäänestystä — ja kuinka monen puoleen hyväksynnällä, millaisella tartuntafunktiolla: tällaisella samanlaisella eksponenttifunktiolla, joka nyt oli käytössä? Me emme tiedä sitä, ja mielestäni se on ongelma.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

Ja kysytte meiltä, mihin perussuomalaiset luottavat. Me luotamme ainakin siihen, että olipa asia mikä tahansa — vaalien siirto, kehysriihen siirto, epäonnistunut tartuntatautilain täytäntöönpano — niin te löydätte aina syyllisen täältä. Katsokaa peiliin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Lindtman.

15.51 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Purra, ei nyt kannattaisi tässäkin asiassa uhriutua. Kysymys on siitä linjasta, jonka te olette valinneet. Tässä on kysymys siitä, että sekä vaaliviranomaiset että terveydestä vastaavat viranomaiset, molemmat, tulivat tahoillaan siihen johtopäätökseen, että vaalit huhtikuussa saatavat vaarantaa demokratian toteutumisen ja suomalaisten terveyden ja turvallisuuden. [Jussi Halla-ahon välihuuto] — Edustaja Halla-aho, tämä ei ole mikään lievä kuume, tässä on kyse todella vakavasta taudista, minkä teidän ryhmäpuheenjohtajanne tässä aiemmin Twitterissä totesi. [Jussi Halla-ahon välihuuto] — Se, että puolueet olisivat päätyneet järjestämään nämä vaalit huhtikuussa näistä arvioista riippumatta, olisi tarkoittanut sitä, että suomalaisten terveys ja turvallisuus ja demokratian toteutuminen olisi laitettu sivuun ja poliittisella päätöksellä pidetty nämä vaalit. Ja, arvoisa edustaja Halla-aho, tänään te myönsitte, sanoitte, että ehkä on näin, että tautitilanne on parempi. Me tiedämme, että rokotukset etenevät ja on kausivaihtelua. Nämä ovat kiistatta tekijöitä, jotka tukevat kesäkuuta. Se, että te myönnätte, että ehkä on paremmin, ja silti haluatte pitää vaalit huhtikuussa, osoittaa sen, että [Puhemies: Aika!] tämä teidän arvionne on [Puhemies koputtaa] poliittinen päätös.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Vestman.

15.52 **Heikki Vestman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, että kuntavaalit joudutaan siirtämään, on vakava epäonnistuminen, varautumisen epäonnistuminen ministeriltä, oikeusministeriöltä ja hallitukselta. Ja ministeri, kuten tiedätte, niin siellä puoluesihteerityöryhmässä on esitetty jo syksyllä useita keinoja, joilla tämä varautuminen olisi voitu hoitaa paremmin. Nyt kuitenkin ollaan tilanteessa, jossa vaali- ja terveysviranomaiset ovat esittäneet arvion, että vaalien järjestäminen huhtikuussa vaarantaa terveysturvallisuutta eikä niitä välttämättä voida toteuttaa laillisesti, ja tässä tilanteessa vaalien siirtäminen on ainoa vastuullinen vaihtoehto. Vaalit voidaan siirtää varautumisen puutteen vuoksi kuitenkin vain kerran, ja nyt, ministeri, haluan kuulla teiltä, vakuutatteko, että varautuminen ja vaalien järjestäminen onnistuvat kesäkuussa sillä tavalla, että vaaleja ei toistamiseen jouduta varautumisen puutteen vuoksi siirtämään.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Guzenina.

15.53 **Maria Guzenina sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä perussuomalaisten saliviisastelu tuntuu kovin kummalliselta, kun toisaalta myönnetään ja esimerkiksi puheenjohtaja, edustaja Halla-aho 4.3. vaikutti hyvinkin valtiomiesmäiseltä ja viisaalta, kun totesi, että terveysviranomaisilla on aina paras tieto tautitilanteesta ja heidän mukaansa mennään. No, sitten kaksi päivää myöhemmin, kun tuli ilmoitus siitä, että vaaleja ehdotetaan siirrettäväksi, niin puheenjohtaja, edustaja Halla-aho kuin koko perussuomalaisten puolue olivatkin aivan eri mieltä. [Jussi Halla-ahon välihuuto] Ja nyt tämä näkyy täällä sa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

likeskustelussa: he ovat puhuneet itsensä aivan pussiin, eivät halua turvata suomalaisen demokratian toteutumista ja [Sebastian Tynkkysen välihuuto] ovat valmiita vaarantamaan suomalaisten terveyden, ja minä kyllä kovin kummastelen sitä. [Jussi Halla-ahon välihuuto] Sitä vastoin kokoomuslaisten puheenvuorot ovat olleet valtiomiesmäisiä ja viisaita. [Puhemies koputtaa] Aivan erityisesti edustaja Orpo ja edustaja Häkkänen puhuivat hyvin viisaasti. [Mika Niikko: Hallituksen apupuolue! — Hussein al-Tae: Nyt Niikko on kateellinen!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kivisaari.

15.55 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaalien siirto vaajaalla kahdella kuukaudella on hyvin järkevä ja ymmärrettävä päätös. Ikäihmiset, mummat ja paapat, uskaltavat äänestää, rokotekattavuus on suurempi ja kesä mahdollisesti myös taudin kannalta rauhallisempaa aikaa. Joskus vain on hyvä valita järkevämpi vaihtoehto, enkä näe siinä tässä kohdin nyt mitään sen suurempaa dramatiikkaa.

Vaalien siirto itsessään ei ole tietenkään mikään välinpitämätön tai pienikään asia. Edustukselliseen demokratiaan kuuluu, että järjestelmä kestää tuulet ja tuiverrukset, eikä sitä tietenkään voi horjuttaa kevein perustein, mutta olemme nyt siinä tilanteessa, että tämä näky on kohdattava. Vaalit siirtyvät, jos eduskunta niin päättää, ja sille perusteet ovat täysin aukottomat.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Sirén.

15.56 Saara-Sofia Sirén kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Demokratiassa selkeä lähtökohta on, että kaikilla äänioikeutetuilla on mahdollisuus ääntään vaaleissa käyttää, ja tämän oikeuden varmistaminen on oikeusministeriön vastuulla meillä Suomessa.

Ministeriö itse viesti lokakuussa, että vaaleihin valmistaudutaan ja tavoitteena on turvallinen äänestäminen kaikille epidemiatilanteesta riippumatta. No, tämä ei toteutunut, kuten tiedämme, ja vaaleja jouduttiin siirtämään. Kuten keskustelussa on moneen otteeseen todettu, ennakkoinnissa tapahtui sellaisia epäonnistumisia, joista nyt varmasti on opiksi otettu. Vaalien siirtäminen oli vastuullinen päätös, ainoa vaihtoehto tässä tilanteessa, ja tämän tukeminen ei toki poista sitä tosiasiaa, että ongelmia valmistautumisessa oli.

Nyt kun hallituksen esitys on täällä eduskunnassa käsittelyssä, olisi tärkeää kuulla hallitukselta ja ministeriltä, [Puhemies koputtaa] miten nyt varmistetaan, [Puhemies: Aika!] että kaikkien äänestys-oikeus toteutuu epidemiatilanteesta riippumatta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Werning.

15.57 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaalien siirtäminen on ratkaisu, jota ei koskaan tehdä kevein perustein eikä nytenkään. On ihan perusteltua se, että näitä vaaleja siirretään huhtikuusta sinne kesäkuulle.

Kuulkaas, perussuomalaiset, te aina kerotte, että te olette vanhusystävällinen puolue, mutta tiedättekö, ei se tämän asian käsittelyn yhteydessä ole täällä salissa eikä tuolla sosi-aalisessa mediassakaan tullut millään tavalla esille. Ymmärrätte varmaan, että tämä lykkäys auttaa etenkin ikääntyneiden ihmisten mahdollisuuteen äänestää ja käyttää äänioikeut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

ta. Kysynkin: minkä takia vanhusystävällinen puolue sitten toimii niin kuin te olette toimineet?

Itse pidän ehdottoman tärkeänä sitä, että kuntavaalit järjestetään niin, että perustuslaissa säädetyt perusoikeudet voivat kaikkien osalta toteutua mahdollisimman hyvin. Mielestäni vaalien siirto kesäkuulle on perusteltua ja kannatettavaa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Turtiainen. [Ano Turtiainen: Kiitos, puhemies, mutta en ole pyytänyt puheenvuoroa!] — Anteeksi, tässä vaihdossa ilmeisesti näkyy nyt sitten eri lista. Elikkä pieni hetkenen... [Timo Heinonen: Minä en ole vielä saanut! — Naurua — Vastauspuheenvuoropyyntöjä] — No, sieltä nousevat monet. Entäpä jos tehdään sellainen ratkaisu, että antaisin tässä vaiheessa puheenvuoron ministeri Henrikssonille, koska uskon, että hänelle on tullut paljon puheenvuoroja, ja katson sillä välin, ketkä ovat jo saaneet — jos sopii ministerille? 5 minuuttia.

15.59 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies, värderade talman! Kiitoksia tästä erittäin vilkkaasta ja tärkeästä keskustelusta. Ensinnäkin haluaisin ehkä sanoa, että tuntuu vähän siltä, että odotetaan, että oikeusministeriössä olisi kaikki tieto myös tästä tautitilanteesta, että myös syksyllä olisi ollut kaikki tieto siitä, miten tässä tulee käymään. Haluan kaikille edustajille kertoa sen — ja luulen, että te sen myös tiedätte — että oikeusministeriö on yhdessä THL:n kanssa syksystä lähtien tehnyt valtavasti töitä, jotta nämä vaalit voitaisiin järjestää terveysturvallisesti. Ja ne toimenpiteet eivät mitenkään ole menneet hukkaan, niitä toimenpiteitä jatketaan ja kunnissa niitä nyt sitten toteutetaan. Lokakuussa ministeriö lähetti kunnille ohjeistuksen vaalien erityisjärjestelyistä. Kunnille huomautettiin siitä, että äänestyspaikkoja pitää olla riittävästi, että ne ovat tiloissa, joissa voidaan pitää turvaväliä, että siellä on riittävästi suojaimia, siis maskeja, on käsidesiä, on pleksejä. On ohjeistettu kuntia siitä, että pitää järjestää mahdollisuus äänestää ulkotiloissa, ja niin edelleen ja niin edelleen. Hallitus on myös päättänyt, että rokotetaan kaikki ne vaalivirkailijat, jotka suorittavat kotiaänestysten. Tämä päätös syntyi täällä helmikuussa. Lähdemme siitä, että kunnilla on nyt paremmat edellytykset myös käytännössä toteuttaa esimerkiksi ulkoäänestys, kun mennään kohti kesää.

Olisiko voitu tehdä enemmän? Mitä olisi voitu tehdä enemmän? Me olisimme voineet pidentää ennakoäänestyksen aikaa kahteen viikkoon. Se on se konkreettinen asia, mitä me olisimme voineet tehdä enemmän. Nyt se tehdään. Tässä oikeusministeriön virkamiehet ovat todenneet, että tähän hekin heräsivät liian myöhään. Ja minäkin pahoittelen sitä, että en pystynyt näkemään etukäteen, että THL tulee olemaan tosi tiukka sen suhteen, että eristyksessä olevien osalta ei voida edes ajatella, että käytäisiin näitten henkilöitten pihassa ottamassa se ääni vastaan — he katsoivat, että sinne ei kukaan voi mennä. Tämä olisi voitu tehdä toisin.

Tautitilanne ei ole asia, johonka oikeusministeriö voi vaikuttaa. Niin kuin kaikki ovat tässä salissa todenneet, päätös vaalien siirtämisestä oli vaikea. Mutta olen edelleen sitä mieltä, että se oli oikea ja vastuullinen päätös tässä tautitilanteessa, jossa mennään terveysturvallisuus edellä. Kansalaisten on saatava tuntee olonsa turvalliseksi, kun he lähtevät äänestämään. [Mika Niikko: Miten se on mahdollista tämän hallituksen käsissä?]

Ja nyt puhutaan myös siitä, että kesäkuussa huomattavasti suurempi osuus suomalaisista on rokotettu. Satojatuhansia suomalaisia on ehtinyt saada rokotteen, kun ollaan kesäkuussa. Siihen kuuluvat kaikki riskiryhmään kuuluvat ja 70 vuotta täyttäneet.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

Demokratian näkökulmasta, arvoisat edustajat ja perussuomalaiset, muutama kysymys: Onko parempi, että useampi kansalainen ja kuntalainen uskaltaa käydä äänestämässä? Mielestäni on. Onko parempi, että kunnat voivat kesäkuussa helpommin järjestää äänestyspaikkoja ulkona? Mielestäni on. Onko vastuullista yrittää välttää riskejä, kun maan johtava terveysviranomais selkeästi tuo sen esille, että terveysturvallisuuden näkökulmasta on parempi järjestää vaalit kesäkuussa? Mielestäni on. Olisiko kirjeäänestys ollut ratkaisu? Ei olisi. Muun muassa perustuslakivaliokunta totesi mietinnössään ulkomailta tapahtuvasta kirjeäänestyksestä, että kirjeäänestyksen mahdollistaminen on periaatteellisesti merkittävä muutos, jolla voi olla vaikutuksia myös vaalisalaisuuden kannalta. Kirjeäänestys ei olisi ollut ratkaisu tähän, ja sen tietää myös kokoomus. Ja en ole kuullut, että yksikään puoluesihteerit olisi esittänyt jotain sellaista toteuttamiskelpoista tapaa äänestää, joka olisi tähän tilanteeseen sopinut. [Mika Niikko: Ei pidä paikkaansa!]

Lähden siitä, että me yhdessä nyt lähdemme etsimään myös niitä keinoja. [Mika Niikko: Te olette myöhässä!] Aivan selvää on se, että me olemme tottuneita siihen, että äänestetään kynällä ja paperilla, ja niin ollaan tehty vuosikymmeniä Suomessa, ihan alusta pitäen, koska se on se turvallisin tapa äänestää. Nettiäänestyksestä on tehty erilaisia selvityksiä. Parlamentarisesti on todettu, että riskit siihen menemisessä olisivat liian suuret. Hyvät kollegat ja edustajat, katson, että meillä kaikilla on nyt syytä miettiä, mikä on se turvallinen tapa äänestää tulevaisuudessa, jos tällainen tilanne tulee eteen, ja se työ meidän pitää aloittaa. Ei oikeusministeriöllä ole tähän ratkaisua, se on parlamentarisesti tehtävä. [Jussi Halla-ahon välihuuto] Ja vetoan teihin, että tähän työhön mennään nyt yhdessä. Me olemme oikeusministeriö emmekä taikaministeriö.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Meillä on tähän asiaan käytettävissä oleva aika tältä osin päättynyt. Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.05.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 22.12.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn 5. asiakohdan käsittelyä. — Edustaja Turtiainen.

22.13 Ano Turtiainen at: Arvoisa puhemies! Tämä eduskuntakausi tullaan muistamaan ja todellakin kauan. Tällä kaudella eduskunta on ollut kaikkien aikojen epäpätevin ja epärehellisin. Mitään ei olla osattu tehdä kohtuudella. Ei kyetä edes vaaleja järjestämään lain puitteissa. Nyt ollaan säätämässä lakia, jotta voitaisiin siirtää kuntavaaleja. Eihän siinä mitään, juurikin lakia säätämällä se kuuluukin tehdä, jos meillä on jokin erittäin merkittävä syy siihen.

No, onko meillä merkittävä syy? Jos jonkun mielestä on, miksi tätä asiaa ei hoidettu ajoissa. Miksi lakia ei säädetty ajoissa? Nyt eletään 16. päivää maaliskuuta ja keskustellaan lain säätämisestä, jolla siirrettäisiin kuntavaalit tulevaisuuteen. Mutta viime viikolla, 9. päivä maaliskuuta, jätettiin jo lainmukaisesti kuntavaalilistat. Voiko enää pahemmin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

suhmuroida? Hyvät kollegat, on syytä pysähtyä miettimään, tunteeko Suomen laki tai ylipäätään oikeusvaltio tai demokratia käsitteen ”taannehtiva lain säätäminen”.

Toiseksi, onko meillä muka joku kuolemanvakava pandemia nyt? Ei ole. Meidän pitää kiinnittää huomiota erityisesti kuolleisuuslukuihin. Ne eivät ole nousseet, joten mitään suuria joukkoja tappavaa tautia ei ole nyt olemassa. On totta, että terveydenhuolto on jonkin verran rasittunut, mutta lukujen perusteella kyseessä ei ole kriisitilanne. Meillä ei siis ole minkäänlaista ylikuolleisuutta.

Arvoisa puhemies! Meitä on nyt vedätetty törkeästi jo vuoden verran. Aluksi olimme kaikki varuillamme, kun media alkoi maailmanlaajuisesti levittämään kuolemanpelkoa. Meidän kuuluikin olla varuillaan, sillä emmehän oikeasti tienneet, mitä oli tulossa. Tai ainakaan me kaikki emme tienneet. Nyt meillä on vuoden ajalta tilastot, joita verrata edellisten vuosien tilastoihin, ja niiden valossa meitä on huijattu. Media on toiminut äärettömän vastuuttomasti ja jatkaa samaa pahkasikauutisointia edelleen. Meidän jokaisen tässä salissa on aika herätä tähän huijaukseen.

Arvoisa puhemies! Ydinkysymys on se, paljonko ihmisiä kuolee koronaan tai sen vaikuttamana. Ensin ihmisiä peloteltiin kuolevilla. Kun kuolemat eivät lisääntyneetkään dramaattisesti, sitten reviteltiin tehohoitopaikkojen riittävyydellä. Mutta kun tehohoitopaikkoja riittikin, sitten reviteltiin sairaalapaikoilla. Sen jälkeen reviteltiin sairastumisilla. Kun sairastumistapaukset eivät olleetkaan normaaliin flunssaan verrattuna sen kummempaa, alettiin revittelemään tartunnoilla. Kun THL:n hurjille tartunta-arvoille nauroivat hevosetkin, nyt pelotellaan altistumisilla. Kansaa on johdettu törkeästi harhaan, ja siitä joutuvat kantamaan vastuun median lisäksi THL, hallitus ja lopuksi vielä koko eduskunta.

Arvoisa puhemies! Vaistosin jo ajat sitten, että kuntavaalien siirrosta on päätetty jo kauan sitten, koska puolueiden kannatusgallupit eivät olleet hallituspuolueille suosiollisia. Kysyinkin sitä hallitukselta. Luonnollisesti myös tautitilanteen pahenemisesta oli päätetty etukäteen. Sitäkin kysyin ministereiltä, mutta vastauksia en tietenkään saanut. Onneksi pandemiaan vetoaminen menettää tehoaan hetki hetkeltä ja tämä kaikkien aikojen häikäilemättömin puhallus pian paljastuu.

Hyvät kollegat, jos vaistonne vähässäkin määrin kyseenalaistaa tämän pandemian, unohtakaa se lamauttava ryhmäkuri, tulkaa rohkeasti yli puoluerajojen tuekseni tässä asiassa ja aletaan yhdessä valmistautumaan tämän hienon maan jälleenrakentamiseen.

Arvoisa puhemies! Omalta osaltani esitän vahvaa epäluottamusta oikeusministeriä kohtaan. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Talvitie.

22.18 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa rouva puhemies! Käsitlemme nyt täällä vaalien siirtoa. Pettymys on se, että olemme käsitlemässä vaalien siirtoa huhtikuulta kesäkuulle vasta nyt maaliskuussa. Siirto oli kuitenkin oikeusministeriön toimimattomuus huomioiden välttämätön ja oikea päätös terveysturvallisuuden kannalta.

Tulevien kuukausien aikana on tärkeää, että yhä useampi saa rokotteen ja ehtii saada sen ennen kuntavaaleja. Pelkästään ennakkoäänestyksen pidentäminen ja rokotukset eivät kuitenkaan riitä. On selvää, että kesäkuussakin ihmisiä on omaehtoisesti tai määrättynä karanteenissa ja eristyksessä, ja kysymys kuuluukin nyt: mitä hallitus tekee tämän tilanteen ratkaisemiseksi?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

Kokoomus on esittänyt jo talvella puoluesihteerien toimikunnassa, että mahdollistetaan postiäänestys myös kotimaassa, lisätään vaalipäiviä ja pidennetään ennakoäänestystä. Voisiko eristyksessä oleva äänestää vaalipäivänä kotipihallaan? Entä voisiko eristyksessä oleva äänestää drive-in-koronatestauspaikalla? Kaikkien karanteenissa olevien mahdollisuudesta äänestää vaalipäivänä äänestyspaikalla ulkona pitäisi säätää.

On puhuttu myös vaalivirkailijoiden rokottamisesta priorisoiden koti- ja laitosaanestysvirkailijoita. Voitaisiinko äänestystä järjestää varuskunnissa tai tarjota eristyksessä oleville omaa erillistä äänestysaikaa? Kokoomus on esittänyt myös, voisiko kunnan viranhaltijoita hyödyntää vaalivirkailijoina. Mutta erityisesti tämä karanteenissa ja eristyksessä olevien mahdollisuus äänestää on senkaltainen asia, joka täytyy saada lähiviikkoina kuntoon.

Kun tänään kävimme tästä aikaisemmin debattikeskustelun, oli suuri pettymys se, että oikeusministeri totesi, että näitä esityksiä ei ole vielä oikeusministeriössä valmisteltu. On todettava, että oikeusministeriössä on epäonnistuttu tähän maaliskuun alkuun mennessä tämän pandemia-ajan vaaleihin varautumisessa, kun olemme jo useita kuukausia tienneet, että ennen kuntavaaleja tilanne ei tule ratkaisevasti helpottamaan, mutta suuri pettymys demokratialle ja myöskin tälle salille oli se, että hallitus ei ole edelleenkään, vaikka on tuonut tänne vaalilain muutoksen, tehnyt niitä esityksiä tai tekemässä esityksiä siitä, miten esimerkiksi karanteenissa ja eristyksessä olevien mahdollisuus voitaisiin turvata.

Nyt kun tätä vaalilain esitystä käsitellään perustuslakivaliokunnassa, niin pieni mutta kuitenkin monille kunnille merkittävä asia on se, milloin valtuustot aloittavat toiminnan. Meidän kuntalaki tällä hetkellä sanoo, että kun vaalit ovat huhtikuussa, valtuustot aloittavat kesäkuun alussa. Kuntaliitto teki kyselyn, ja suuri osa kunnista vastasi tähän nopeaan kyselyyn. Alle puolet vastasi, että valtuustokauden pitäisi alkaa elokuun alussa, ja reilu puolet, että sen pitäisi alkaa syyskuun alussa. Kuntaliitto on tuonut esiin myöskin sitä, että se valtuustokausi olisi voinut alkaa elokuun puolessavälissä, ja näin ollen, kuten yleensä, kunnissa elokuun puolessavälissä käynnistyvät hallituksen ja valtuuston ja lautakuntien kokoukset olisivat voineet käynnistyä uuden valtuuston osalta. Nyt kun hallitus esittää, että valtuustokausi alkaisi vasta syyskuun alussa, se pitkittää myöskin sitten uuden valtuustokauden osalta jonkin verran sitä toiminnan aloittamista. Koska hallintovaliokunta eduskunnan kuntavaliokuntana ei käsittääkseni ole tästä vaalilaista antamassa lausuntoa, vaan tämä menee vain perustuslakivaliokuntaan... — Onko näin, arvoisa puhemies? Puhemies nyökkää. — ...niin halusin myöskin tuoda tämän kuntien valtuustokauden aloituksen tähän loppuun. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Sarkomaa poissa. — Edustaja Ranne.

22.24 Lulu Ranne ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme hallituksen esitystä laiksi vuoden 2021 kuntavaalien siirtämisestä.

Suomi on kehittymässä todella huolestuttavaan suuntaan. Suomen kaltainen maa siirtää vaalit, koska hallitus on epäonnistunut hoitamaan velvollisuuksiaan, vaikka sillä on ollut vuosi aikaa. Tampereen yliopiston tutkijatohtorin, politiikan tutkija Johanna Vuorelman mukaan vaalien järjestämiseen ajallaan terveysturvallisesti olisi ollut työkaluja, niitä vain ei käytetty. Vuorelman mukaan tämä altisti vaali-instituution politisoitumiselle. Ajan hengen mukaisesti tämäkin käännetään jollain omituisella tavalla perussuomalaisten viaksi.

Katsotaanpa hieman tarkemmin perussuomalaisten vastustuksen kärkeä ja päätellään vasta sitten, kuka kuntavaaleja oikein politisoi ja miten.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

Kuntavaalit on demokraattinen instituutio, prosessi, jossa selvitetään poliittiset voimasuhteet kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa puolueet ja valitsijayhdistykset kilpailevat ehdokkaiden hankkimisessa määräaikaan mennessä. Toisessa vaiheessa ehdokkaat kilpailevat kuntalaisten äänistä, jotka ratkaisevat poliittiset voimasuhteet äänestämällä kukin yhtä tiettyä ehdokasta. Ehdokasasettelu on erottamaton osa voimasuhteiden määrittelyä. [Sebastian Tynkkynen: Hyvä pointti!] Erityisesti kaikkien ehdokkaaksi pyrkivien ja valittujen tulee olla prosessin kannalta yhdenvertaisessa asemassa. Kyse on demokrati-an ytimestä. Yhdenvertaisuus taataan osaltaan myös ehdokasasettelun aikarajalla, johon mennessä jokainen puolueen tai valitsijayhdistyksen kelpuuttama vaalikelpoinen on voinut tehdä tietoisin valinnan, lähteäkö ehdolle vai ei.

Arvoisa rouva puhemies! Itse äänestystapahtumien siirtoa voidaan perustella terveysturvallisuuteen liittyvillä riskeillä, joiden vakavuuden tai todennäköisyyden tarkasteluun en käytä nyt aikaa. Sen sijaan ehdokasasettelun avaamiselle uudelleen ei ole minkäänlaisia terveysturvallisuuteen liittyviä perusteita. On käsittämätöntä, miten huolettomasti hallitus on valmis tuosta vain mitätöimään voimassa olevan vaalilain mukaisesti tehdyt päätökset. Päätös avata ehdokasasettelu uudelleen asettaa 9.3. mennessä ja silloin voimassa olleen vaalilain mukaisesti sitoutuneet ehdokkaat räikeän eriarvoiseen asemaan verrattuna niihin, jotka voivat miettiä sitoutumista ehdokkaaksi vielä seuraavat seitsemän viikkoa. Hallitus on siirtämässä vaaliprosessin ensimmäisen vaiheen maalitolppia, ja se jos mikä on vaali-instituution politisoimista.

Tämä ehdokasasettelun uudelleen avaaminen eroaa myös aikaisemmista vaalien siirtämisistä, joten perustuslakivaliokunta ei ole käsitellyt tällaista menettelyä eivätkä sen aikaisemmat lausunnot siten ole päteviä. Eduskunnan käytettävissä ei myöskään ole tietoa siitä, onko vastaavaa menettelyä sovellettu yksissäkään ulkomailla siirretyissä vaaleissa.

Arvoisa rouva puhemies! Kaikki ne perustuslain oikeushyvät, joihin lakiesitys vetoaa, tulevat turvatuiksi siirtämällä äänestystä eteenpäin ja muuttamalla siihen liittyviä järjestyksiä. Ehdokasasettelun avaaminen sen sijaan ei edistä niistä yhtäkään. Se päinvastoin loukkaa voimassa olevan vaalilain mukaan valittujen ehdokkaiden perustuslain suojaamaa yhdenvertaisuutta. Ehdokasasettelun avaamisen tarkoitus ei ole hyväksyttävä eikä oikeasuhtainen vaalien siirron tavoitteen saavuttamiseksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Multala.

22.28 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Keskustelemme eduskunnassa parhaillaan kuntavaalien siirtämisestä. Sen jälkeen, kun eri puolueiden puoluesihteerit yhdessä totesivat perussuomalaisia lukuun ottamatta, että kuntavaalien siirtäminen on välttämätöntä, käytiin kovasti keskustelua siitä, mikä tähän arvioon ja päätökseen johti. No, nyt meillä on edessämme hallituksen esitys, jossa on kuvattu niitä erilaisia tautiskenaarioita, joita tämän päätöksen taustalla oli. Päivänselvää on kuitenkin, että vaikka ennusteet ja pahimmat skenaarit olivat erittäin hälyttäviä, on oikeusministeriö epäonnistunut ennakoinnissa, ja tämän ministeri Henriksson täällä myös edellisellä viikolla kyselytunnilla myönsi.

Yksi epäonnistunut arvio oli siinä, että ennakköäänestyksen aikaa olisi tullut pidentää, kuten nyt tässä esityksessä on tehty. Kuitenkin siinä tilanteessa, kun niin vaaliviranomaiset kuin terveysviranomaiset esittivät virka-arviollaan, että vaalien terveysturvallinen järjestäminen olisi ollut mahdotonta tai ainakin erittäin vaikeaa, olisi ollut vastuutonta olla siirtämättä vaaleja eteenpäin. Kesäkuuhun mennessä moni asia on paremmin: rokotuksia on eh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

ditty antaa riskiryhmille, vaalivirkailijoille, iäkkäille. Toisaalta kausivaihtelu todennäköisesti auttaa siinä, että torjuntatoimet ja tartuntamäärät menevät alaspäin. Toisaalta myös erilaiset nyt käytössä olevat rajoitustoimet vievät tartuntoja alaspäin.

Arvoisa puhemies! Olen ollut jo pitkään, kun vaalien ajankohdasta on ollut keskustelua, huolissani oikeastaan yhdestä asiasta. Se on se, että kaikilla äänioikeutetuilla demokratiasa tulisi olla mahdollisuus käyttää äänioikeuttaan. Hallituksen esityksessä kerrotaan, että tartuntatautilain mukaisessa päätöksessä tarkoitettuun eristykseen kotiinsa määrätty henkilöt eivät käytännössä voisi käyttää äänioikeuttaan, koska he eivät saa poistua kodistaan eivätkä tavata muita ihmisiä. Aiemmin täällä tänään ministeri Henriksson totesi, että ei ole katsottu mahdolliseksi edes esimerkiksi pihalla äänestämistä tai jotenkin muuten, esimerkiksi autosta vähän tämmöisellä drive-in-menettelyllä äänestämistä tai oikeastaan mitään muutakaan tapaa, jolla eristyksessä olevat voisivat äänestää. Sen vuoksi pidän edelleenkin huolestuttavana, että tätä yksityiskohtaa ilmeisesti ei edelleenkään oikeusministeriössä eikä THL:ssä pohdita.

Ajattelen, että ennakkoäänestysajan pidentäminen on tietenkin keino, jolla voidaan varmistaa se, että mahdollisimman harva olisi tilanteessa, jossa niin ennakkoäänestyksen ajan kuin sitten varsinaisena vaalipäivänä olisi eristyksessä. Mutta kuitenkin saatetaan päätyä tilanteeseen, jossa jostain muusta syystä ei ole voinut käyttää äänioikeuttaan ennakkoäänestyksen alkupäivinä ja sen jälkeen joutuu eristykseen positiivisen koronavirustartunnan vuoksi ja täten on estynyt sitten äänestämästä varsinaisena vaalipäivänäkään. Jotta tämä voitaisiin välttää, pitäisin aivan välttämättömänä, että perustuslakivaliokunta arvioisi sitä, olisiko jotakin keinoa edellytettävissä, jotta myös eristyksessä olevien äänioikeus voitaisiin turvata. Nimittäin pari viikkoa sitten kotikaupungissani Vantaalla, joka on ollut jonkin aikaa yksi pahimmista koronavirusepidemian leviämisalueista, oli noin 1 000 henkilöä eristyksissä. Vaikka kaikki heistä eivät ole äänioikeusikäisiä, se on kuitenkin merkittävä määrä ja on omiaan jo vaikuttamaan vaalituloksen.

Arvoisa puhemies! Karanteenissa olevien äänestys sen sijaan olisi voitu turvata jo aiemmin. Eli tässä oli esimerkiksi meillä, meidän kotikunnassamme, THL:n ja oikeusministeriön yhdessä antaman ohjeistuksen mukaisesti tehty riittäviä järjestelyjä, joilla heidän äänioikeutensa olisi turvattu.

Arvoisa puhemies! Vielä loppuun lyhyesti uusien kunnanvaltuustojen aloittamisen ajankohdasta. Kuten edustaja Talvitie täällä totesi, merkittävä osa kunnista oli sitä mieltä, että 1.8. olisi parempi ajankohta. Tämä on toinen asia, jota perustuslakivaliokunta voisi arvioida: onko todella niin, että 1.9. on se ainoa mahdollinen? Ensimmäinen kunnanvaltuustojen tärkeimmistä tehtävistä tulee olemaan laatia seuraavan vuoden talousarviot, ja se, että kunnanvaltuustojen järjestäytyminen menee sinne syyskuun alkuun, on omiaan hankaloittamaan tätä. Tilanne on muutenkin epävarma myös tulevien vuosien suhteen kunnissa, ja olisi tärkeää, että uudet valtuutetut pääsisivät toimeen mahdollisimman pian vaalien jälkeen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Ovaska.

22.34 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa rouva puhemies! Jatkan tuosta, mihin Multala päätti, eli valtuustokauden aloittamisesta. Siinä Kuntaliiton kyselyssä tosiaan sekä enemmistö pienemmistä että myöskin enemmistö suurista kaupungeista sitten vastauksessaan totesivat, että se syyskuu voisi olla parempi. En lähde kritisoimaan tai arvostelemaan kunnissa pidettäviä lomia, mutta tiedämme hyvin kokemuksesta, että kunnat ovat aika hiljaa sen ke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

säkauden ja palailevat vasta sitten. Eli sehän ei ole vain semmoinen prosessi, että nyt yhtäkkiä uudet valtuutetut tulevat, vaan heidät pitää syöttää järjestelmiin, heidät pitää ajaa sisään, kouluttaa, neuvottelut vievät aikaa, joten ehkä siinä sinänsä on sitten joku järki, että se on syyskuulle mennyt ja muutettu nyt siitä elokuun alusta.

Mutta varsinaisesti se, mistä haluan puhua ja mistä tänään päivälläkin täällä puhuttiin, on kyllä se, että tämä on äärimmäisen vakava päätös, ja kyllä myöskin edustaja Halla-aho ehkä kuvasi tätä äärimmäiseksi teoksi, ja sitähan tämä kyllä on. Aina pitäisi pyrkiä siihen, että tilanteessa kuin tilanteessa vaalit onnistutaan ja pystyttäisiin järjestämään. Nyt näin ei kuitenkaan ole, ja vaalit on päätetty sitten esittää siirrettäväksi.

Tässä on paljon kritiikkiä tullut toisaalta oikeusministeriötä kohtaan, ja varmasti siellä prosesseissa ja valmisteluissa olisi voitu toimia toisin, mutta mielestäni myöskään puolueet eivät ehkä ole olleet täysin valmiita tähän keskusteluun. Eräs tuttavani, tässä talossa pitkään työskennellyt, vitsaili siitä, kun virkamiehet esittivät silloin tätä siirtoa ja puolueet sen torppasivat, että katsopas vaan, kyllä tämä lopulta menee niin kuin virkamiehet asian esittävät, ja tässä tilanteessa nyt ollaan. Olkoon tämä vain tällainen sivuhuomio, mutta kyllä itse entisenä puoluesihteerinä voin sanoa, kun oikeusministeriön kanssa olen työskennellyt vaalien kanssa, että kovin nopeita muutoksia siellä ei ole kyetty tekemään. Muistan, kun viime kaudella puhuttiin kirjeäänestyksestä, joka tuli viime kaudella voimaan, ja siellä oikeusministeriössä puhuttiin myös siitä, miten siitä asiasta oli vuosikymmeniä keskusteltu, että ulkomailta voitaisiin äänestää, ja sitten vihdoinkin vuonna 2018 se tuli voimaan.

Mutta, arvoisa puhemies, tärkeintä tässä nyt on se, että tämä päätös saataisiin nopeasti tästä talosta ulos, ja keskeistä on myöskin se, että kansalaiset tukevat tätä päätöstä. Heiltä on tullut paljon kiitosta siitä, että vaalit järjestetään myöhemmin, että uskaltaa mennä äänestämään — on rokotettu enemmän porukkaa. Mutta kyllä siellä vielä on myöskin kysymyksiä siitä, keitä rokotetaan. On puhuttu, että rokotetaan virkailijat, jotka siellä kotiaänestyksessä ovat, mutta moni myös toivoisi, että kaikki virkailijat, jotka vaaleja toimittavat, rokotettaisiin, jotta heidänkin turvallisuudestaan pystyttäisiin paremmin huolehtimaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kivisaari.

22.37 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! On tietysti selvää, että jokaiset vaalit vaativat tarkan ja suunnitellun valmistautumisen, jonka avulla voidaan taata jokaisen äänioikeutetun mahdollisuus äänestää. Tässä hallituksen esityksessä kuntavaaleja siis siirrettäisiin kahdeksan viikkoa eteenpäin ja ennakkoäänestystä pidennettäisiin viikolla. Vastaavan kaltaiseen siirtoon on päädytty monin paikoin ympäri maailmaa. [Jussi Halla-ahon välihuuto] Vuodenvaihteen molemmin puolin pidetyt eri vaalit ovat maailmalla kärsineet myös äänestysprosentin laskusta.

Asiantuntija-arvioiden perusteella kuntavaaleja ei voida järjestää turvallisesti alkuperäisessä aikataulussa huhtikuussa. Rokotusten etenemisen ja kausivaihtelun arvioidaan helpottavan tilannetta merkittävästi touko-kesäkuussa. Myös pitempi ennakkoäänestysaika helpottaa terveysturvallisuuden järjestämistä.

Mikäli vaalit järjestettäisiin alkuperäisen aikataulun mukaisesti, saattaisi olla, että äänestysprosentti laskisi huomattavasti. Iso joukko äänestäjiä saattaisi kokea äänestämisen siis riskiksi terveydelle. [Eduskunnasta: Eurovaalit!] Ulkoisista syistä johtuva heikko äänestysprosentti ei palvele demokratiaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

Arvoisa puhemies! Mahdollisimman tasavertainen mahdollisuus äänestää on demokration kulmakivi. Tämä vajaan kahden kuukauden siirto palvelee tätä päämäärää. Ja kuten elämässä usein käy, tapahtuneista asioista voi myös oppia ja kannattaa oppia. Kuten oikeusministeri Henriksson on itsekin todennut, kaikilta osin etukäteisvalmistelu huhtikuun vaaleja kohtaan ei ole mennyt parhaalla mahdollisella tavalla. Esimerkiksi ennakköänetysaikaa olisi voinut pidentää, ja varmasti myös muita keinoja olisi ollut käytössä.

Puhemies! Vaikka vaalien siirto aiheuttaa monia uudelleensäättöjä esimerkiksi puolueiden toiminnassa, koen, että tämä siirtopäätös on ymmärrettävä ja järkevä. Keskiössä ovat siis terveysturvallisuus, ihmisen oikeus äänestää ilman pelkoa ja lukuisten vaalivirkailijoiden asema äänestysten keskellä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Halla-aho.

22.40 Jussi Halla-aho ps: Arvoisa rouva puhemies! Monet kansanedustajat samoin kuin tiedotusvälineiden edustajat suhtautuvat huolestuttavan kevyesti vaalien siirtämiseen. Ajatus tuntuu olevan, että ehtihän noita vaaleja pitää, nyt torjutaan koronaa.

Vaalien siirtäminen todella on äärimmäinen teko. Viimeksi niin on tehty sodan aikana, kuten hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan. On selvää, että vaaleja ei voi järjestää, jos pommeja sataa niskaan tai jos suuri osa äänioikeutetuista ja vaalikelpoisista on rintamalla tai sairaalassa. Nyt ei kuitenkaan ole sellainen tilanne. Useimmat muut länsimaat ovat pystyneet järjestämään vaaleja Suomea huonommassakin tautitilanteessa.

Hallitus on epäonnistunut, erityisesti oikeusministeri on epäonnistunut. Hallituksella on ollut vuosi aikaa ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin vaalien turvalliseksi toteuttamiseksi, mutta mitään ei ole tehty. Onko tämä kyvyttömyyttä, vai onko tämä tahallisuutta? Oliko vaaleja alun perinkin tarkoitus siirtää yleisistä syistä, kuten ennen muinoin sanottiin? Me perussuomalaiset näimme tästä selkeitä merkkejä jo helmikuussa ja otimme asiaan kantaa. Silloin meitä syytettiin disinformaation levittämisestä ja ties mistä.

Arvoisa rouva puhemies! Ongelmallisinta vaalien siirtämisessä on perustelujen väljyys ja epämääräisyys. Meille ei ole perusteltu sitä, miksi vaalien järjestäminen huhtikuussa ei olisi mahdollista. Perusteluna on se, että niiden järjestäminen on todennäköisesti turvallisempaa kesäkuussa. Ehkä näin on, mutta tällainen suhteellinen perustelu avaa todellisen pandoran lippaan. Syksyllä vaalien järjestäminen olisi ehkä vielä turvallisempaa, puhumatakaan ensi vuodesta. Esityksessä pitäisi määritellä joillakin objektiivisilla kriteereillä ne tilanteet, joissa vaalit voidaan tai ei voida järjestää. Kun kriteerit ovat epämääräiset, aina löytyy jokin peruste siirtää vaaleja edelleen. Erityisen huolissani olen siitä, että esityksessä vaalien siirtämistä perustellaan myös kokoontumisrajoitusten aiheuttamilla vaikeuksilla kampanjoinnille. Uskooko joku tosissaan, että toukokuussa ei enää olisi minkäänlaisia kokoontumisrajoituksia?

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen pohjalta en usko, että vaaleja järjestetään tai on tarkoituskaan järjestää kesäkuussa. Ne epämääräiset ja väljät kriteerit, joilla vaaleja ollaan siirtämässä huhtikuulta, pätevät myös kesäkuussa. Juuri tämän takia vaalien siirtämisen pitäisi olla äärimmäisen korkean kynnyksen takana. Kun sen tekee kerran, kiusaus tehdä se uudelleen kasvaa, oli sitten syynä kyvyttömyys, laiskuus tai hallituspuolueiden galluphäät.

Vaalien siirtämistä perustellaan myös sillä, että tartuntapelko voisi laskea äänestysaktiivisuutta. Mieliopidekyselyt eivät tue tällaista oletusta. Paljon todennäköisempää on, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

epävarmuus vaalien ajankohdasta, epäilyt vaalien siirtämisen motiiveista ja vaalien järjestäminen kesällä itsessään laskevat äänestysaktiivisuutta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tähänastiset lainvalmisteluun liittyvät näytöt huomioon otettuna on todennäköistä, että vaalien siirto tulee aiheuttamaan lainsäädännöllisen, perustuslaillisen ja hallinnollisen sotkun. Hallitus myös tulee tavalliseen tapansa löytämään syyllisiä kaikkialta muualta paitsi peilistä.

En mene näihin teknisiin ongelmiin sen yksityiskohtaisemmin, mutta haluan vielä kiinnittää huomiota samaan seikkaan, jonka edustaja Ranne jo nosti esille. Ehdokaslistat jätettiin voimassa olevan lain mukaisesti 9.3. Kun ehdokaslistat julkaistaan, ne myös lukitaan kumpaan suuntaan. Listalta ei pääse pois sen jälkeen, kun se on vahvistettu. Tähän on hyvä syy. Tällä halutaan estää se, että ehdokkaaksi lähtenyt henkilöä painostettaisiin jättäytymään listalta pois. Varsinkin pienillä paikkakunnilla, joilla yksi puolue dominoi sekä politiikkaa että liike-elämää, on todellinen vaara, että haastajapuolueiden ehdokkaiksi lähteneisiin henkilöihin kohdistuisi tällaista painostusta. Juuri tämän vuoksi monet ehdokkaat eivät halua kertoa omasta ehdokkuudestaan ennen listojen jättämistä. On perusteltua, että ehdokaslistoja voi täydentää sellaisten henkilöiden osalta, jotka tulevat vaalikelpoisiksi uuteen vaalipäivään mennessä tai uuteen listojen vahvistamiseen mennessä, mutta muilta osin tämä täydennysmahdollisuus ei ole perusteltu. Se vain vahvistaa mielikuvaa, että vaalien siirrolla halutaan antaa erälle puolueille lisää aikaa listojensa täyttämiseen. Erityisen ongelmallista on, jos nyt jätetyillä listoilla olevilla ehdokkailla on toukokuuhun asti mahdollisuus vetäytyä ehdokkuudesta, koska juuri tämä altistaa heidät mainitsemalleni painostukselle.

Perussuomalaiset eivät luonnollisesti voi estää hallitusta, kokoomuksen tuella, tekemästä enemmistöllään, mitä se haluaa, oli kyse vaalien siirtämisestä, EU:n elpymispaketeista tai vaikkapa täysistunnon istumajärjestyksestä. Mutta toivon, että mietitte hetken, mitä olette tekemässä ja millaisia implikaatioita sillä on tulevaisuutta ajatellen. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Aittakumpu.

22.47 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni tänään keskustelussa ja oikeusministerinkin puheenvuorossa tuli selkeästi esille se, että on täysin ymmärrettävää, että tässä vaiheessa, kun olimme tällaiseen tilanteeseen joutuneet, vaaleja siirrettiin tuon vajaa kaksi kuukautta. Mieleinen päätös se ei ollut mutta välttämätön siinä tilanteessa, missä olemme. On erityisen hyvä, että nyt kun vaaleja siirretään, otetaan käyttöön ennakkoäänestysajan pidentäminen, mikä parantaa esimerkiksi koronan takia eristykseen tai karanteeniin joutuneen mahdollisuutta äänestää.

Arvoisa puhemies! Ei todellakaan ole sanottua, että emme olisi tämän koronakriisin läpikäytyämme joskus uudestaan samassa tilanteessa, jossa joudumme miettimään vaalien terveysturvallisuutta. Tänään ja viime vuonna jotkut maat ovat lykanneet vaaleja ja jotkut taas eivät. Suomen pitää ilman muuta olla paremmin varautunut vaaleihin jatkossa. Pidän tärkeänä, että nyt kun korona on hyvin monessa asiassa murtanut niin sanottua muutosvastarintaa ja saanut meitä niin täällä eduskunnassa kuin muuallakin yhteiskunnassa muuttamaan sellaisia käytäntöjä, jotka ovat olleet hyvin pitkäaikaisia, niin myöskin äänestämisen suhteen ehkä pystymme tekemään sellaisia ratkaisuja, jotka tukevat äänestysaktiivisuutta myös normaalioloissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

Hollannissa äänestetään parhaillaan, ja siellä on tässä tilanteessa otettu käyttöön muun muassa postiäänestys yli 70-vuotiaille ja autokaistat, joilla pystyy autosta äänestämään. Ehkä tämän tyyppiset ratkaisut toimisivat myös normaalioloissa meilläkin. Niitä kannattaa ehdottomasti selvittää, sillä tällaisten kynnyksen madaltaminen äänestämiseen on hyvä ja tärkeä ja palvelee demokratiaa. Tällaiset muutokset eivät tietystikään näihin kesäkuun vaaleihin ehdi, mutta oli hyvä kuulla oikeusministeriltä, että uusia käytäntöjä aiotaan kartoittaa, ja on tärkeää, että se tehdään parlamentaarisesti.

Arvoisa puhemies! Edellisissä kuntavaaleissa vuonna 2017 äänestysprosentti oli 58,9 ja edellisissä eduskuntavaaleissa taas 72,1. On tärkeää tavoitella äänestysaktiivisuuden kasvua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Simula, poissa. — Edustaja Sankelo.

22.50 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! En jankkaa nyt enempää vaalien ajankohdan siirtämisestä. Siihen on terveysperusteita. Tauti on kavala ja tilanne päällä. Siitä ei kuitenkaan pääse yli eikä ympäri, että tämä on hallitukselta paha epäonnistuminen. Viime tingassa laitettiin hätäjarru päälle THL:n laskuharjoituksilla höystettynä, ja täällä ollaan nyt muuttamassa lakeja. Myöskään puoluesihteerien ehdotuksia ei ajoissa huomioitu.

Mutta pari ihmetystä tähän asiaan. Esityksen mukaan ehdokaslistoja voidaan täydentää toukokuun 4. päivään asti. Tämä olisikin perusteltua siitä näkökulmasta, että nyt tulee uusia kansalaisia äänestysikään, ja heille pitää tietenkin olla mahdollista olla äänestäjän asemassa olemisen lisäksi ehdokkaana. Jos täytät 13.6.21 mennessä 18 vuotta, niin listoille vain — se on oikea korjausliike. Sitä en kuitenkaan ymmärrä, mikä välttämättömyys on täydentää listoja muilta osin. Tämä kohta on asia, joka voi herättää epäluuloja vaalien siirron poliittisista tarkoituksista. Tämä tuli esille myös edustaja Halla-ahon puheenvuorossa äsken. Haluavatko hallituspuolueet paikata epäonnistunutta ehdokashankintaa tämän avulla? Kun todennäköisesti kaikki hallituspuolueet tämän aikomuksen jyrkästi täällä kieltävät, niin ehdotankin, että tämä ristiriitaisia tuntemuksia herättävä kohta muutetaan eduskunnan käsittelyssä niin, että ehdokaslistaa voi täydentää vain siirtoaikana 18 vuotta täyttävillä kansalaisilla. [Jussi Halla-aho: Erittäin hyvä ehdotus!] Se poistaisi epäilykset poliittisesta pelistä.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että kaikki äänioikeutetut pääsevät äänestämään. Tähän on löydettävissä monia aikatauluihin ja tekniikkaan liittyviä ratkaisuja. Hallituksen on otettava ne käyttöön. Kuntavaalit ja niiden järjestäminen on vahva osoitus siitä, että demokratiamme toimii vaikeillakin hetkillä. Sellaista vaihtoehtoa ei siis ole, etteivätkö kuntavaalit olisi sitten kesäkuussa. Toteutus on nyt oikeusministeriön ja hallituksen vastuulla.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Essayah poissa, edustaja Junnila poissa. — Edustaja Tynkkynen.

22.53 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Olen kirjannut tänään kaikki ministerien ja kansanedustajien esittämät perusteet sille, miksi kuntavaaleja pitäisi siirtää. Käyn ne nyt kohta kohdalta läpi ja sen jälkeen kerron, miksi näissä perusteissa ei vain yksinkertaisesti ole logiikkaa eikä mitään järkeä.

Ensimmäinen: Tänään on perusteltu kuntavaalien siirtoa sillä, että tautitilanne pääsi ylittäen pahenemaan. THL oli esittänyt lukemat, että tartuntatapauksia saatettaisiin todeta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

11 000 päivässä tuossa kuntavaalien aikaan. No, todellisuus paljastui: THL:n puolelta oltiin annettu lukuja siitä, jos mitään rajoitustoimia ei tehtäisi. Sen jälkeen laskettiin vain tuommoinen matemaattinen eksponentiaalinen käyrä, joka olisi 11 000 päivässä. Mutta nyt niitä rajoituksia on nimenomaan tehty, ja epidemiologitkaan eivät pidä missään määrin todellisuutena sitä, että tartuntatapauksia olisi 11 000 per päivä huhtikuun puolessavälissä.

Kakkosperusteluna on ollut se, että kesällä tämä tartuntatautilanne olisi todennäköisesti parempi kuin nyten. Eihän vain voi lähteä veikkaamaan, että tilanne voi olla parempi. Samaan aikaanhan voitaisiin heittää, että no, se on todennäköisesti ehkä ensi syksyllä vielä parempi tai niin edelleen. Kuten edustaja ja puheenjohtaja Halla-aho tässä hyvin perusteli, niin tämä todellakin avaa vaarallisen pandoran lippaan.

Kolmantena perusteena on esitetty sitä, että vaalivirkailijat kerittäisiin rokottamaan. No, minä en voi kuin ihmetellä tätä logiikkaa tällä hetkellä auki olevassa yhteiskunnassa. Vaaleissa kansalainen käy äänestämässä ainoastaan yhden kerran. Kaupassa, jossa rokottamattomat kaupantädit ja -sedät ja -nuoret toimivat kaupan kassalla, kansalainen saattaa käydä vaikka joka toinen päivä, käy ostamassa ruokaa, parin päivän päästä hupsista, unohtui tupakka-asti, pitää käydä se ostamassa. Parin päivän päästä ohimennen K-marketista tulee ostettua se vesipullo tai limsapullo, kun lähtee siitä eteenpäin lenkille. Ja siitä huolimatta, että näitä ei ole rokotettu, tässä ei ole mitään ongelmaa, mutta sitten vaalien suhteen, joka on demokratian kruununjalokivi, niin se, että yhden kerran kansalainen kävisi siellä äänestyspaikalla, ikään kuin olisikin ongelma.

Neljäs peruste: Ollaan esitetty, että ei tämä kuntavaalien siirto kahdella kuukaudella haavoita demokratiaa. No, todellisuutta on se, että demokratia ei toimi samalla tavalla kuin esimerkiksi joku pankkitili, että sieltä voi ottaa sitä rahaa ja sen voi viedä nollille, kunhan sitten jossain vaiheessa pitää huolta, että sinne palautuu takaisin rahaa, jota voi jälleen käyttää. Demokratia perustuu luottamukseen, ja niissä maissa, joissa demokratiaa on lähdetty askel askeleelta horjuttamaan, sitä luottamusta on horjutettu, ei luoteta enää politiikoihin, ei luoteta niihin viranomaisiin, jotka vastaavat, että lakeja noudatetaan, ja silloin se yhteiskunta on hajalla. Demokratia todellakin ottaa joka kerta kolhuja siitä, kun vaaleja lähdetään siirtämään, koska vaalien luottamuksellisuus perustuu siihen, että ne pidetään ajallaan.

Sen lisäksi tässä haavoitettiin demokratiaa vielä vakavammalla tavalla niin, että vaikka puhuttiin siitä, että tässä oli kyseessä parlamentaarinen työ, niin todellisuudessa se yksimielisyysperiaate vaalien siirtämisestä hylättiin. Tämä vaalien siirto ei käynyt kaikille puolueille. Perussuomalaiset oli ajoittanut esimerkiksi omat kampanjansa tietyllä tavalla. Me oltiin sitouduttu tiettyyn vaalipäivään. Toisin kuin muilla puolueilla, meillä hankittiin niitä ehdokkaita, kutsuttiin ihmisiä demokratiaan ja politiikkaan mukaan jo viime kesänä. Me emme hyväksyneet tätä vaalien siirtoa, ja tässä romutettiin nyt tämä periaate. Ja vielä opposition suurin puolue vastusti tätä.

Viides peruste: laillisuusnäkökulma. Hallitus on puhunut oikeusministerin suulla siitä, kuinka ihmisiä on tällä hetkellä koronakaranteenissa ja ei pystyttäisi järjestämään vaaleja sillä tavalla, että nämä ihmiset pystyisivät äänestämään. Mutta ei ole näköpiirissä se tilanne, että ensi kesäkuussa ihmisiä ei olisi koronakaranteenissa. Ihan samalla tavalla silloin niitä ihmisiä tulee olemaan koronakaranteenissa. Jos nyt tässä kahden kuukauden aikana keksitään ne keinot, miten he voivat äänestää, niin miten ihmeessä niitä keinoja ei muka ole keksitty vuoden aikana? Eihän tässä ole mitään logiikkaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

Sitten kuudes peruste: vaalituloksen legitimizeetti. Ollaan pelätty sitä, että äänestysaktiivisuus laskee. No, eurovaaleissa se todellakin on ollut alle 50 prosenttia, viime eurovaaleissa noin 40 prosenttia ja eurovaali eurovaalien perään. Ei silloin olla kysytty, voivatko nämä EU-poliitikot mennä EU:hun edustamaan suomalaisia. Siinä ei ole ollut mitään ongelmaa, miten yhtäkkiä on nyt, kun muilla puolueilla on niin kova into siirtää kuntavaaleja? Sen lisäksi voidaan sanoa näin, että missä oikeusvaltiossa siirretään vaaleja sen vaikutuksen perusteella, kuinka moni käy äänestämässä. Tämähän kuulostaa aivan Putinilta. Kuvitelkaa, että Venäjällä Putin sanoisi, että no, ehkä me nyt jatketaan näillä poliitikoilla, jotka nyt ovat vallassa, koska on sellainen riski, että jos me nyt vaalit pidetään, niin todennäköisesti ihmiset eivät käy niin paljon uurnilla. [Jussi Halla-ahon välihuuto] — Ei niin, ei tässä ole mitään järkeä.

Ja vielä viimeisenä: on puhuttu siitä, että rokotukset olisivat pidemmällä. No, me tiedetään, että virusmuunnoksia tulee jatkuvasti, tietyt rokotteet eivät enää tehoa näihin viruksiin muunnosten jälkeen. Me ei tiedetä, mikä kesäkuussa on tilanne, kun virukset mutatoituvat jatkuvasti. Mitä nopeammin vaalit pidettäisiin, sitä parempi.

Perussuomalaiset jäi täysin yksin siinä vaatimuksessa, että oikeusvaltiossa pidetään kiinni siitä, että vaalit pidetään ajallaan. On kumma, että tämä viisikko poseeraa EU:ssa ja huutaa oikeusvaltioperiaatteen perään, mutta ei ministeriaitiossa. Lopuksi kysyisinkin: Tehtiinkö tarvittavat rajoitustoimet, jotta vaalit voitaisiin järjestää, vai tehtiinkö vaalien siirrosta rajoitustoimi? Tehtiinkö demokratiasta vain koronarajoitustoimi? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Tavio.

23.01 Ville Tavio ps: Rouva puhemies! Demokratia ei merkitse vain enemmistövaltaa. Se merkitsee kansanvaltaa, kuten perustuslakikin tietää. Pelkkä enemmistövalta voi vallita myös muissa järjestelmissä. Vaalien käyminen on demokratian keskeisin tapa toteuttaa kansanvaltaista enemmistöpäätöksentekoa. Vaalien järjestäminen on... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu]

Puhemies Anu Vehviläinen: Anteeksi, edustaja. — No, nyt on jälleen mikrofonin auki, olkaa hyvä.

Vaalien käymistä edellytetään Suomea sitovissa ihmisoikeussopimuksissa. Kansainvälisen KP-sopimuksen eli kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen edellytys on, että valtio järjestää vaalit määräaikaaisesti. Nyt tästä määräaikaaisuudesta on lähdetty poikkeamaan hyvin lyhyellä varoitusajalla. Hallituksella on ollut vuosi aikaa valmistautua vaaleihin. Oikeusministeriö tiedottikin aiemmin, että vaalit järjestetään koronatilanteesta huolimatta. Tämä oli omiaan valamaan uskoa vaalien järjestämiseen koronatilanteesta huolimatta. Vain vähän ennen ehdokasasettelun päättymispäivää puoluesihteerit ovat kuitenkin päätyneet enemmistöpäätökseen siitä, että vaalit onkin syytä siirtää koronatilanteen vuoksi.

Olemme varsin kaltevalla pinnalla, jos vaaleja siirretään liian kevyin perustein, ja siksi vaalien siirtoa olisi harkittava pitkään ja hartaasti. Nyt harkinta tehtiin hyvin nopeasti, ja hallitus oikeastaan ulkoisti sen virkamiehille, kuten aina, ja tällä kertaa myös puoluesihteerille, joilla ei ole sellaista asemaa perustuslain edessä. Se ei tee vaalien siirrosta välttämättömästä, että tällaista välttämättömyyttä hoetaan. Vaalien siirron välttämättömyydeltä puut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

tuvat riittävät kriteerit. Hallitus vetosi ensi kädessä epärealistiseen tartuntaskenaarioon, joka osoittautui epäuskottavaksi, ja sitä kutsuttiin THL:n toimesta jopa harjoituslaskelmaksi. Jälkikäteen on toki päätökselle sitten etsitty lisää perusteita. Päätöksenhän voi ilmeisesti tehdä ensin ja perustelut keksiä sitten jälkikäteen. Hallitus suorastaan panikoi vaalien siirron kanssa.

Rouva puhemies! Viime kaudella, kun SDP oli suurin oppositiopuolue, ei mieleeni olisi tullutkaan vaalien siirto vastoin suurimman oppositiopuolueen kantaa. Tämä kertoo demokratian jo muuttuneen Suomessa nyt sosiaalidemokraattien pääministerikaudella suuntaan, jossa oppositio yritetään lyödä nurkkaan. Pääministeri Marin on niin suuren toimittajakunnan suosiossa, että vallan vahtikoira nukkuu eikä tarkastele Marinin toimintaa yhtä kriittisessä valossa kuin missä normaalisti vallankäyttäjää tarkastellaan. Oppositiota yritetään kukistaa jopa koronaa hyväksi käyttäen, onhan koronalla perusteltu EU:n muuttumista tulonsiirtounioksi ja etelän euromaiden elvytystä. Elämmekö totuudenjälkeistä aikaa, kun tällaisten epätosien esittäminen kuuluu jokapäiväiseen vihervasemmistolaiseen politiikkaan?

Opposition merkitys demokraattisessa maassa ei saa unohtua. Toisinajattelijoitakin on kunnioitettava ja perusoikeuksien rajoituksia varottava. Parlamentarismista puhuminen menettää merkityksensä, jos suurimman kansallismielisen opposition äänelle ei anneta painoarvoa. Yhteistyön politiikasta ollaan tältä osin luopumassa, mikä on tietenkin huolestuttava suunta demokratiallemme. Merkitseekö yhteistyö sosiaalidemokraattisessa doktriinissa vain sitä, että yhdessä kokoonnutaan mutta opposition tulee hyväksyä päätökset, kuten vaalien siirrot, tai muuten se leimataan yhteistyökyvyttömäksi?

Istuva hallitus pyrkii jatkuvasti vierittämään päätöksistään vastuun jollekin muulle taholle. Tällä kertaa ollaan menty virkamiesten taakse, kuten aina, mutta uutena asianhaarana oli tämä puoluesihteerien päätös. Tällainen muiden selän taakse meno on vastuunpakousta, mutta kaikki tiedämme, että hallitushan se tämän esityksen vaalien siirtämisestä on eduskunnalle tehnyt. Perustuslakivaliokunnan on syytä tutkia, onko vaalien siirto näin lyhyellä varoitusajalla ja kiireaikataululla mahdollista, koska silloinhan avataan mahdollisuus vaalien siirtämiselle jatkossakin, jos nämä suhteellisen väljät perusteet vain keksitään.

Rouva puhemies! Pidän ehdokasasettelun avaamista taannehtivasti perustuslain näkökulmasta kyseenalaisena. Se asettaa ehdokkaat vaaleihin nähden keskenään eriarvoiseen asemaan. Ehdokkaiden asettaminen eri aikoihin — kahteen eri aikaan tässä tapauksessa — ja ehdokkaiden nimien julkaiseminen eri aikoihin eivät ole tasapuolisuuden näkökulmasta juridisesti kestäviä. Ehdokasasettelulle on tarvittu määräpäivä, koska se merkitsee listojen sulkemista. Tuolloin julkaistuja ehdokkaita ei voi enää painostamalla ja uhkailemalla saada luopumaan ehdokkuuksistaan. Nykyään painostamisen ja jopa uhkailun ollessa entistä enemmän läsnä sosiaalisen median kautta avataan mahdollisuus painostuksella saada ehdokkaita luopumaan ehdokkuuksistaan. Näinhän ei tulisi olla.

Ehdokasasettelun avaaminen taannehtivasti on myös omiaan johtamaan puolueiden saamaan hyötyyn tai haittaan vaalien siirrosta, koska puolueet ehtivät kerätä lisäehdokkaita vajaille listoille ja saavat tiedon kilpailijapuolueiden listojen tilanteesta. Tällainen ehdokasasettelun avaaminen taannehtivasti onkin rumaa poliittista peliä. Jos ehdokasasettelua perustellaan 18 vuotta täyttävien mahdollisuudella olla ehdolla, tulisi ehdokasasettelun täydentäminen sallia vain 18-vuotiaiden osalta.

Myös ehdokkaiden henkilökohtainen tilanne jää helposti kokonaisuudessa vähemmälle huomiolle, mutta eduskuntakäsittelyssä siihen tulisi kiinnittää huomiota viimeistään perus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

tuslakivaliokunnassa. Luottamuksen suojan periaatteen mukaan ehdokkaiden on tullut voida luottaa siihen, että vaalit järjestetään viranomaisten ja hallituksen esittämällä tavalla määräajassa. Ehdokkaat ovat käyttäneet rahaa mainontaan siinä uskossa, että vaalit pidetään ajallaan. Vaaleihin rahaa jo käyttäneiden ehdokkaiden luottamuksen suoja on siten rikottu ja sitä kautta myös perustuslaillista omaisuudensuojaa loukattu. Jos ehdokas on käyttänyt rahansa jo mainoksiin kuvitellen vaalipäivän olevan lähellä tai jos ehdokas käyttää nyt rahansa vaaleihin mutta puolue pudottaakin hänet uudessa ehdokasasettelussa pois, korvaako valtio näissä tapauksissa ehdokkaan rahalliset menetykset?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Östman poissa. — Edustaja Kiviranta.

23.08 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Minun mielestäni vaalien siirtäminen on tässä tilanteessa järkevä ja viisas ratkaisu. Hallitus ansaitsee kiitosta tästä ja myös ne oppositiopuolueet, jotka ovat vastuullisesti lähteneet tätä päätöstä tukemaan.

Selvää on, että tämä oli hallitukselle erittäin vaikea ratkaisu. Sitä mielestäni osoittaa se, että päätös jäi lähes kahdenneltoista hetkelle. Sinänsä tärkeää oli käydä pitkät ja perusteelliset keskustelut eri poliittisten puolueiden kesken tästä vaalien ajankohdasta, vaikka vaalien ajankohta ei sinänsä ole mikään määräänemmistö- tai perustuslakikysymys, vaan päätös voidaan tehdä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Perustuslain säätämisyjärjestyksynnyksen takana ovat sellaiset isot kysymykset kuin esimerkiksi yleinen äänioikeus, siitä poikkeaminen tai yleisestä vaalikelpoisuudesta poikkeaminen.

Viime kesän kokemusten perusteella voidaan mielestäni perustellusti arvioida, että epidemiologinen tilanne on kesäkuussa joka tapauksessa selvästi helpompi kuin se tulee olemaan huhtikuussa tai on tällä hetkellä, koska koronavirus näyttää noudattavan virukselle tyypillistä kausivaihtelua. Myös rokote kattavuus on varmuudella huomattavasti nykyistä parempi kesäkuussa, ja näin riskiryhmien äänestäminen saadaan varmuudella paremmin turvatuksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Adlercreutz, poissa. Edustaja Strand, poissa. — Edustaja Lundén.

23.10 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vuoden 21 kuntavaalien siirtämisestä. Vuoden 21 kuntavaalien vaalipäivä siirrettäisiin huhtikuun 18. päivästä kesäkuun 13. päivään. Ehdotusta perustellaan sillä, että tämänhetkisten asiantuntija-arvioiden mukaan covid-19-pandemian tilanne Suomessa maaliskuusta huhtikuussa tulee todennäköisesti olemaan niin vaikea, että se käytännössä tekee mahdottomaksi kuntavaalien toimittamisen säännösten mukaisessa aikataulussa terveys- ja turvallisesti, luotettavasti ja äänioikeutettujen ja ehdokkaiden kannalta tasapuolisesti sekä niin, että vaaleissa voitaisiin saavuttaa hyvä äänestysaktiivisuus.

Vaalien siirtämisestä voidaan olla montaa mieltä. Oikeusministeri kertoi jo viime lokakuussa, siis reilut viisi kuukautta sitten, valmistelevalsa koronaturvallisia vaaleja. Jos demokratiassa vaaleja ruvetaan siirtämään, pitäisi ehdotuksen olla mielestäni ehdottoman huolella tehty. Nyt vain muutamaa päivää ennen ehdokasasettelua te, arvoisa hallitus, muuttaman muun puolueen tuella päättitte siirtää vaaleja, vaikka turvalliset vaalit olisi ollut aika järjestää vaikka kuinka. Mikä tässä kahdessa kuukaudessa muuttuu oleellisesti? 70

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

prosentin rokotustavoite ei ainakaan todennäköisesti toteudu, jos saamme rokotteita ai-noastaan EU:n yhteishankinnoista.

Arvoisa rouva puhemies! Kummastelen myös sitä, oliko todellinen syy vaalien siirtämi-selle tämä THL:n tekemä matemaattinen harjoitus. Siis harjoituksellako tätä maata johde-taan? Oikeusministerin tiedotteessa olivat nämä samat luvut. Tiedotteessa pitää olla fak-taa, mihin päätös voidaan perustaa, ei mitään epämääräisiä skenaarioita. Teidän omasta jahkailustanne aiheutui, ettei pakollista testausta saatu rajoille ajoissa ja muuntoviruksen leviämistä saatu estettyä.

Arvoisa rouva puhemies! Mutta yhtä kaikki, nyt vaalit siirretään, ja toivon totisesti, että te, arvoisa hallitus, saatte järjestettyä meille kaikille teidän rummuttamanne turvalliset vaa-lit ja äänestysaktiivisuus nousee korkealle. Kysyn kuitenkin vielä, hyvä hallitus: voitteko luvata, että vaaleja ei siirretä uudestaan? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Bergqvist poissa. — Edustaja Kinnunen.

23.13 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kuntavaalien siirtäminen on va-kava päätös ja perusteltu toimenpide, jota kukaan meistä ei olisi halunnut. Ratkaisu oli vai-kea. Tehtävämme on kuitenkin suojella ihmisten henkeä ja terveyttä ja mahdollistaa mah-dollisimman monen osallistuminen kuntavaaleihin.

Koronatilanne on vaikuttanut vaaleihin maailmanlaajuisesti. Kansalliset vaali- ja tartun-tatautilait ja epidemian kulloinenkin tilanne ovat vaikuttaneet eri maissa vaalien toimitta-miseen. International IDEA -järjestön selvityksen mukaan viime vuonna yhteensä 75 maa-ta lykkäsi kansallisia tai paikallisia vaaleja koronan vuoksi. Monet siirretyistä vaaleista on järjestetty myöhemmin erityisjärjestelyin.

Vaalien siirtämisestä on keskusteltu täällä eduskunnassa tänään hyvin vilkkaasti. Olen ihmetellyt tämän päivän keskustelussa yhtä asiaa: On vähättelevää nimittää THL:n skenaarioita laskuharjoituksiksi. Olen tottunut luottamaan tämän hiljaisuuden vuoden aikana pe-rustuslakivaliokunnan lukuisissa kuulemisissa Mika Salmiseen, joka joukkoineen mallin-taa ja laatii skenaarioita kaiken käsillä olevan kansallisen ja kansainvälisen tutkitun ja pun-nitun tiedon pohjalta. ”Minulla ei ole totuutta, laadin malleja ja skenaarioita päätöksenteon pohjaksi”, Salminen on sanonut meille toistuvasti valiokunnassa.

Nämä mallit viittaavat selkeästi siihen, että touko-kesäkuussa pandemiatilanne on huo-mattavasti parempi kuin huhtikuussa. Kuntavaalit voidaan järjestää kesällä terveysturval-lisesti, väljästi, mahdollisuuksien mukaan vaikka ulkona. Taudin kausivaihtelu tulee avuk-semme. Moni riskiryhmäläinen ja kotiaänestyksen vaalivirkailija on ehtinyt saada rokotuk-sen. Rajoitustoimet ovat taittaneet tartuntojen määrän laskuun.

On tärkeää, että kotiaänestys on mahdollista. Äänestyspaikkoja ja vaalivirkailijoita tu-lee olla riittävästi. Aukioloaikojen tulee olla laajat. Ennakkoäänestysaika pitenee kahteen viikkoon, mikä helpottaa sairastuneiden äänestämistä. Kun ei tarvitse pelätä, pelosta ei tule estettä äänestää ja osallistua aktiivisena kansalaisena demokraattisen yhteiskunnan päätök-sentekoon. Osallisuus on varjelemisen arvoinen asia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäenpää.

23.16 Juha Mäenpää ps: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti kerron mielipiteeni asiasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

Demokratiassa ja oikeusvaltiossa sekä demokraattisessa oikeusvaltiossa vaalit pidetään ajallaan. Ei niitä lähdetä tämmöisellä aikataululla siirtämään. Tämä on ihan kohtuuttoman lyhyt aika. Usein on viitattu siihen, että niitä on siirretty ennenkin — se pitää paikkansa, mutta niitä on siirretty yhdessä tuumin ja huomattavan pitkällä aikajänteellä, siis etukäteen.

Näin korona-aikana ihmisten mielelle olisi ollut eduksi pitää vaalit ajallaan. Tämä mielestäni aiheuttaa lisää epävarmuutta ihmisissä. On totta, että viruksella on tämmöinen tyyppillinen kausivaihtelu, että se saattaa kesäksi laantua, mutta nyt on myös mahdollista, että tänne maahamme saapuu erilaisia virusmuunnoksia, eritoten kun rajalla tehtävät tarkastukset ja koronatestit ovat huonolla tolalla.

Olen huolissani myös siitä, että kun ehdokaslistat on jätetty kuntiin ja kunnat ovat ne julkaisseet, niin on mahdollista, että siellä tulee tämmöistä painostusta joitakin henkilöitä kohtaan. Pienestä kylästä saattaa olla joku ehdokas muiden mielestä väärässä puolueessa ehdolla, ja se saattaa aiheuttaa tämmöistä painostamista.

Arvoisa puhemies! En ole ihan varma, tekikö edustaja Sankelo esityksen, mutta kannatan tätä esitystä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäenpää, se oli sisältöä koskeva ehdotus, ja sitä käsittelevät sitten, jos käsittelevät, siellä valiokunnassa. — Ja seuraavaksi edustaja Kinnunen.

23.19 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Olisin toivonut, että kaikki puolueet olisivat voineet toimia tässä vaalien siirtämisessä yksituumaisesti. Yhdenvertainen ja tasapuolinen mahdollisuus äänestää on tärkeä osa demokratiaamme. Esityksen mukaan uudet valtuustot aloittaisivat syyskuussa. Vanhat valtuutetut voisivat päättää, jatkavatko he kolme pidennyskuukautta. Eroavien valtuutettujen tilalle tulisivat varavaltuutetut.

Korona on opettanut meille paljon. Tietämys on karttunut matkan varrella. Seuraavalla kerralla olemme viisaampia myös vaalien järjestämisen suhteen. Maamme tulee varautua opitun perusteella tulevien vaalien järjestämiseen ajoissa. Autokaistojen käyttö tai postiäänestys ja muut uudet käytännöt kannattaa selvittää.

Tämän lakiesityksen tavoite on, että perustuslaissa säädetyt perusoikeudet voivat kaikkien osalta toteutua mahdollisimman hyvin. Arvioimme esitystä seuraavaksi perustuslakivaliokunnassa. Uuden valtuustokauden aloituskohta tulee varmasti siellä myös punnintaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäenpää.

23.20 Juha Mäenpää ps: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kinnunen kertoi tuossa, että olisi ollut mukavaa, jos olisi kaikilla ollut sama näkemys asiasta, vaalien siirtämisestä. On totta, että oma puolueeni oli eri mieltä tästä asiasta. Nyt kuitenkin vaaleja on siirretty eteenpäin, ja koska me emme tiedä oikeasti, mihin päin tämä tautitilanne kehittyy, olisiko syytä jo nyt tässä vaiheessa sopia se päivämäärä, mihin mennessä pitää tehdä päätös seuraavien vaalien siirtämisestä, ettei sitten tehdä taas tällaista samanlaista tiukkaa aikataulua, millä vaalit siirretään?

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 23/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Koska edustaja Turtiaisen tekemää epäluottamusehdotusta ministeri Henrikssonin kohtaan ei ole kannatettu, ehdotus raukeaa.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.